

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal *Fr. Vrhovski.*)

I.

Ti prešmentana ljubezen,
kaj 'ma v sebi za 'no moč!
Vun iz glav'ce bi jo spravil,
al' iz srca ni mogoč!

Národna.

V podružni cerkvi sv. Vida, tik pod vrhom Pohorske planine, na južni strani, se praznuje danes „lepa nedelja“. Ta je navadno vsako leto prva nedelja po godu cerkvenega patrona. Ljudje prihajajo sem posamezno ali v trumah, dostikrat tudi v procesijah. Tako se jih nabere na zeleni grič vse polno, da jim je cerkev že od jutra pretesna. Mnoge vabi semkaj, zlasti ob lepem vremenu, krasni razgled skoro čez polovico štajerske dežele, mnoge vabi zopet prijazna zabava.

Danes je kakor nalašč prav prijetno vreme. Že v jutru je bilo jasno; le po dolinah je nekoliko postajala megla in napovedovala lep dan. Tako so si govorili ljudje, ki so od vseh stranij lezli na prijazni grič, da naposled vse mrgoli okoli cerkve in ob šotorih kramarjev. Zlasti je gneča okoli košev s češnjami tam pred vrati cerkve; jednako so ljudje prav glasni na skednju, niže pod gričem, kjer krčmari stari Kveder. „Ako zadene sv. Vid na lepo vreme“, tako govori mož, „tedaj se ogleda Bog na mene!“ Starikavi mož v belem predpasniku se brzo suče med ljudmi.

Solnce je začelo pripekati, na skednju pa se čim dalje bolj gnete ljudij, dasi je v cerkvi že služba božja. „Kaj bi silili med to gnečo“, tako nekateri govoré, „saj v cerkev itak ni mogoče priti.“ Tako se pač tolažijo in popivajo.

„Dober dan, oče Kveder!“ pozdravi našega natakarja mladenič, star kakih štiriindvajset let, srednje postave, bolj zagorelega obraza. Obleka mu kaže, da je iz imovite hiše, smotka v ustih in mogočen krivec

za klobukom pa razodevata, da se fant rad ponaša.

„Bog daj!“ odvrne Kveder naglo. „O, lej ga, si pa tudi ti prišel nas obiskat? Lepo je to, lepo! Kaj pa kaj oče, ali so zdravi, ali so morda tudi oni danes tukaj?“

„Ne, danes so ostali doma skoro sami za variha. Pa so tudi precèj betežni, da težko lezejo v klanec. Zato smo pa drugi šli od doma.“

„Ej, oče se bojé menda za ‚mačka‘“, dostavi jeden pivcev. „Ná, Luka, pij!“

„Prav delajo“, pristavi Kveder, „saj bodeš potem ti veliko dobil. Pa — ali si sam, ali vas je več? Tu je še nekaj prostora, in dobimo ga še več, če treba. Ali ga bomo bokal ali polič?“

„Za sedaj samo maselc, pozneje nas pride morda več, in ga bomo tedaj bolj stiskali.“ Rekši kmalu izpije in z besedami: „Moram iti iskat družbe; nekaj prostora — bolj v strani kje — mi prihranite!“ se poslovi in pomeša med ljudi na griču.

„Ta se bo danes še ponašal“, začnó pivci med seboj.

„Ako se le ne bodo topli“, dostavi drugi. „Ta Luka navadno prvi začne, pa jih dostikrat tudi dobi.“

„Sedaj baje lazi za Golobovo Anico. Pa bi bila res neumna, ko bi ga hotela. Čeprav bi imel tako vrečo denarjev, kot je on sam velik, ne bi ga hotela za moža!“ Tako govorič Grmova Katica, ki je danes za natakario.

Govorica ta je veljala Luku, sinu bogatega kmeta iz vasi Strug, doli ob potoku. Stari Trpotec je bil znan kot imovit kmet in gospodar, pa tudi silen skopuh. Tembolj pa je mladi Luka rad popival in zapravljal. „Staremu so dali pri rojstvu v roke — grablje“, tako so o Trpotcu govorili ljudje, „mlademu pa — vile! Kar bo stari nagrabil, to

bo mladi raztrosil.“ Trpotec je bil že veliko let vdovec; žena mu je umrla, kakor so govorili, zaradi žalosti in jeze, katero je uživala večkrat kakor jed.

Tega vsega so se ljudje spomnili, ko je Luka odšel s skednja. Bili so mu večinoma neprijazni, ker se je rad bahato nosil pa tudi skoro z vsakim iskal prepira. Bil je malone na vsakem plesišču, kjer je med fanti zbadal in dražil.

Med tem pa traja služba božja. Mnogo ljudi je zunaj cerkve gologlavih in v molitev zamišljenih. Tam pri vratih sloni mladenič zale postave. Na priprosti pa čedni suknji ima rdeč šopek, kar je v tem kraju znamenje, da je dotični potrjen v vojake. Nekateri se s tem baha, a naš Logarjev Janez je videti otožen in pobit.

Toži se mu že naprej, kako težko bo od doma na tujem, kako bo brez dobrih staršev, kako oni brez njega, kako bo s posestvom in kako bo ž — njo —. V misel mu prihaja podoba sosedove hčerke, brhke Golobove Anice. Ž njo sta rastle kot otroka, vedno se rada imela in v poznejših njunih letih sta že stara dva sklenila to prijateljstvo združiti v zakon. In sedaj ta nezgoda, da mora iti od doma za cela tri leta! Kaj se lahko doma zgodi med tem časom! Anico jih bo gotovo mnogo snubilo: kdo vé, če mu je ne odtegnejo? Navrh tega je zadnji čas celó slišal, da lazi za njo bogati Trpotčev Luka. „Bog vedi, kako se še vse izide?“

V takih skrbeh se je Janez danes napotil k bližnji cerkvi sv. Vida, da ondi Bogu potoži svoje skrbi. Kakor je že v jutru zvedel, šla je gori med drugimi tudi — Anica, a on je ni videl med potjo, niti pri cerkvi.

Ko mine opravilo, vsujejo se ljudje na „sejm“ med šotore kramarjev in sladčičarjev. Mnogo se jih utabori tudi pri Kvedru, kjer je čim dalje živahnejše gibanje. Drugi pa lezejo po raznih stezah in potih na vse kraje domov. Tudi naš Janez jo mahne po bližnjici mimo Kvedrovega skednja, ker ni bil navajen pijančevanja. Ravno, ko jo zavije mimo opla, zahrešči harmonika in nekdo glasno zakliče:

„Hej, Anica, midva greva prva plesat!“

Janez se ozre radoveden in — obledi! Trpotčev Luka namreč vleče — Anico na ples. Ta se sicer brani, a nič ne pomaga to. Nato začno v obilnem številu rajati, da se je hrušč daleč slišal.

Ko je to videl, potrlo je rahločutnega Janeza tako, da je kar urno zavil med šotori in ljudmi dalje naravnost — domov.

II.

Al' ne veš, da prelomila,
Si prisego, al' ne veš?!

Národna.

Hrib sv. Vida je ob vrhu zarastel z gozdom, pol ure hoda niže pa se na solčnih brdih kar po redu vrsté kmetije. Vsaka skoro ima na senčni strani gozd, na solčni pa je vse polno njiv, in za malim potokom se raztezajo travniki. Poslopja ima Pohorec najrajši ob vrhu hriba, od koder ogleduje okolico. Ni mu za to, da mora vsako reč vleči domov v klanec; on je tega že od mladih nog navajen.

Med drugimi sta tam dve kmetiji, jedna vstric druge, na sredi pa dela mejo mal potoček. Prva večja tu na strmem brdu je Golobovo, drugi manjši tam pod gozdom na mali ravnici se pa pravi pri Logarju. Obe ležita lepo obrnjeni na vzhodno stran, kamor je tudi odprtega največ sveta, da je razgled prav prijeten.

Tudi v hišah tukaj ni pusto, zlasti ker so ljudje kaj prijazni in gostoljubni. Ako pride kakšna potreba pri jedni hiši, hitro čuti to druga in pomaga, nasprotno pa drugikat ona vrne. Prepira med seboj pa še svoj živi dan niso poznali.

Gospodarja sta jako različnega značaja, vendar se dobro razumevata. Majhni in suhi Golob je rad šaljiv in dobre volje, med tem ko je nekaj večji in širokopleči Logar bolj malobeseden in tih. Pač pa je mož skrben za delo in gospodarstvo, kar pričajo lepo obdelane njive, skrbno urejena travniščina za potokom, okoli doma pa obilno sadno drevje. Pri Golobu je sadno drevje nekoliko na slabšem, ker je bolj v strmini, pa po-

sestvo je večje, in velik gozd mu je trdna zaslomba. „Kadar prileze slabo leto“, tako pravi Golob, „takrat naj nas pa gozd preživi!“

Pri Logarju je bila danes stara dekla Urša sama doma, ker gospodarjema se ni zdelo varno pustiti dom brez variha. Tudi za južino je bilo poskrbeti, kar je ob nedeljah zadelo po navadi Uršo. Ženska je bila skrbna in poštena, da so ji lahko vse zaupali.

Polagoma je pripravila, kar je bilo treba za južino. Na ognjišču je zakurila za dobre pol ure pozneje kakor drugikrat. „Proščenje je danes“, tako je govorila sama sebi, „ne bo tako hitro minulo in ne mudi se tako silno.“

Med tem je prignal pastir živino domov.

„Jožek, le koj hitro priveži in zapri živino, pa se preobleci: lahko prideš še k maši gori! Saj moreš malokdaj v cerkev, le ne zamudi! Tu popij malo mleka; kruh, ako si lačen, lahko gredé poješ. Le podvizaj se, saj si priden!“

Pastir je slušal rad, kakor vselej, zlasti ker ga je Urša še hvalila in pa ker je bil ta dan pri sv. Vidu sejem. Kmalu je bil v svoji „najboljši koži“, pa jo je mahal gori po brdu.

Urša je potem počasi kuhala, poslušala lepo zvonjenje in molila. „Sedaj je pridigi odzvonil, čez jedno uro bo maša minula. Ej, ta ječmenček je itak že mehke in pa okusen bo danes, ker se v njem kuha rilec. Zraven napravimo solato, pa bo južina, da bi jo sami angelci jedli.“ Malo je še pomešala drva in zopet začela moliti.

Ko pa je zazvonilo poldan, je hitela Urša solato prat, potem šla krave mlest in nato je izdevala južino. „Naj bo pripravljeno, da če kdo pride domov lačen, ne bo čakal. E, pa danes jih itak ne bo kmalu; sejem je in morda še godba kje: tega se ta radovedni svet ne more nagledati.“

Ni več dolgo govorila Urša tako s seboj, ko pride po rebri navzdol — Janez.

„Ali je že minulo? Pa je šele ravno pol-dne odzvonilo! Lej, kako hitro mine!“

Janez ni odgovarjal Urši, temveč je šel v hišo, razpravil se iz praznje v domačo obleko, nato pa odšel iz sobe skoz kuhinjo.

„Ali drugi že kaj kmalu pridejo? Lahko bi vkup jedli. Daleč kam le ne hodi; južina je pripravljena!“

Janez odvrne, da nanj ni treba čakati z južino, niti ga klicati, ter jo brž zavije na — svigli.

Hotel je biti sam, da bi brez motenja razmišljal o svojem tužnem položaju. Dozdevna nezvestoba njegove ljubljene mu ni dala pokoja. Misel se mu je urivala, da bi zapustil dom in ta kraj, pa vse pozabil, tudi njo. To bi bilo njegovo maščevanje za — Anico, ki bi potem gotovo — jokala za njim. Ob tej misli so stopile tudi Janezu solze v oči.

Čez nekoliko časa pa je začel misliti naspotno. „Kdo ve, morda pa ona ni toliko kriva vsega; morda jo le siloma vlačijo ta ošabni Luka, pa mu bo kmalu ušla domov.“

Takšne misli so mu rojile po glavi, polne ljubezni in maščevanja, otožnosti in pomilovanja.

Hotel je zaspati v kupu sena, da bi odgnal nemir, a ni mogel. Radovednost ga je prijela, kdaj in s kom bo danes šla Anica domov. Spomnil se je, da izpod strešne line lahko opazuje gori na reber, kjer vodi glavna pot s hriba v vas, od te se pa loči stranska prav blizu Logarja tje proti Golobu. Od tukaj je hotel opazovati mimoidoče „romarje“, češ da se prepriča o svoji sumnji.

Minula je dobra ura med opazovanjem. Šlo je mnogo ljudij s hriba, največ po poti v vas, nekaj pa tudi po stranski mimo Logarja. Vse je bistro pregledal Janez, a Anice le še ni bilo.

Zdajci zapazi gori pod gozdom dve ženski in jednega moškega. Kmalu spozna po krivcu za klobukom Luko, po rdeče pisanem robcu pa Anico. Kdo je še ona ženska, tega od daleč ni mogel spoznati.

Janez je bistro opazoval, da bi videl, kako se bodo na razpotju ločili. „Ali mu poda roko, ali kako se neki poslovi?“

Videl je, kako so vsi trije na razpotju postali, in je Luka nekaj govoril. Tedaj si je Anica nekoliko privzdignila krilo in zdrčala po poti navzdol. Luka je še mahal za njo, a ona se ni ozrla nanj. Ta prizor je Janezu olajšal srce in mu rekel, da Anica ne mara za Luka.

Za Anico je počasi šla postarna ženska, katero je kmalu spoznal za Aničino mater. To je Janeza še bolj upokojilo, češ, saj Anica ni bila v slabi družbi.

Vendar neka skrb ga je kakor črv še vedno grizla v prsih in motila, dokler ni naposled res zaspal na senu.

III.

In mi je glih tak' govoril,
kot bi bil slovo jemal.

Národna.

Čez par dnij potem so začeli Logarjevi kositi. Najprej so se lotili dela v Zaloki tam za potokom, ob Golobovi meji. Prav krasno jutro je bilo, ko so začeli „rezati“. Bili so trije: Janez, mali Mihec, ki je veljal za volarja, in pa stari Šimen, Logarjev kočar. Drugi pot sta Janeza ona dva še dohajala, da so se kaj pomenili, danes pa je bil Janez vedno daleč spredaj.

„E, kako se mu pa danes mudi“, je godrnjal Šimen, „saj ne pojde že jutri k vojakom.“

„Pa čez nekaj mesecev bo že!“ odvrne Miha.

„Na to še lahko nekoliko počaka, saj mu ni treba vsega na hip obrniti. Pa on naj še klati, kakor hoče, saj midva sva tako daleč za njim!“

Tlačila ju je, jednega starost, drugega — mladost in oba vkup slabost, zato nista mogla dohajati čilega in močnega Janeza.

Še bolj ju je bilo zato sram, ker so na nasprotni strani tudi kosili Golobovi. „Ti nadležneži vedno opazujejo drugega pri delu“, je godrnjal Šimen, „sam nase pa nobeden ne gleda.“

Ženski sta prinesli zajutrek, od Logarjevih in Golobovih skoro ob jednom. Vsaka

je danes oblečena bolje kakor po navadi; bela predpasnika se jima lepo podajata. „Če teh ni, se seno tudi ne suši“, imajo na Pohorju pregovor.

Tudi imajo ženske ob tej priliki navado prinesiti koscem šopke za klobuke, s čimer se rade kosajo, katera namreč napravi lepšega. Ta navada je menda že izdavna.

Ravno so Logarjevi svojo Zaloko že drugikrat „prekoračili“, po besedah starega Šimna, ko je dospela dekla z zajutrkom.

Utrujeni so se radi vsedli na bližnjo ravnico pod drevje, da se okrepčajo.

Med tem pa je dekla zatikala šopke v Mihčev in Šimnov klobuk. Ko je pa prišla do Janeza, ni našla klobuka. Vprašala ga je, kje ga ima, a on je brzo jedel in nič odgovoril. Klobuk je bil pa skrnil v bližnji goščavi. Dekla je tudi molčala in spravila šopek v jerbas. A Šimen je godrnjal:

„Kakšen je letos ta Janez, kakor bi ga bili s koprivami pobožali! Še šopka neče, zato pa bo dobil kaj drugega. Muhe ima, muhe! Zase naj bi bil kakor rad, a da druge draži, to ni lepo.“

„Jaz mislim“, odgovarjal je Miha, „da ga pač ta vojaščina najbolj jezi. Odkar je potrjen, ni več takšen, kot je bil prej.“

„In pa še nekaj drugega“, pristavil je Šimen, „pa tega sedaj ne povem. O tem se bo šele govorilo.“

Tako sta besedovala, zase Janezova tovariša, ko je bila odšla dekla. Kmalu pa je začelo solnce prigravati. Kosci so pogosto žejni. Zato so jo naši večkrat zavili k studencu pod gozdom, kateri jim je še najboljše pogašal žejo.

Proti poldnevu v silni vročini se napoti tje kaj tudi Janez. Ves moker od truda in dela ni mogel več vztrajati. Ko je prišel do mrzlega studenca, si je domislil, da je bolje prej se ohladiti, nego nemudoma piti, da se ne prehladi in zboli. Omoči si roke, nato se skloni k nizkemu žlebu, da se napije.

Med tem pa ga mahne nekdo po hrbtu. Janez se ozre: Anica je stala za njim.

„Mislila sem, da te prestrašim, pa te menda le nič nisem.“

„Vsaka stvarca me ne ustraši, ne!“ dé ponosno Janez. Izenadila ga je pa vendar Anica, katera se mu je po navadi prijazno smejala.

Mislil je, da bi zahteval pojasnila o zadnji nedelji, a skoro ni imel poguma, da bi se dotaknil naravnost tega vprašanja. Hotel je pa le priti nekoliko bliže.

„Vi bode te skoro pokosili, kdaj bodo šele naši!“ omenila je Anica.

„Zaloko imamo danes lahko, pa imamo še doma okoli veliko tega obiranja. A če Bog dá lepo vreme, v štirinajstih dneh bomo gotovi.“

„Kdaj pa še mi, ker nas čaka ‚planina‘!“

„E, kaj ne bi vi, ki imate tako bogatega zeta! Takšnim gotovo ni sile.“

Dekle osupne in se obrne v stran.

„Zeta? Za tega pri nas nič ne vem.“

Ko se obrne proti Janezu, opazi, da Janez nima šopka za klobukom. „Lej ga, lej,

menda si prišel od kakšne sedmine“, opone mu: „Še šopek ti je danes doma ostal!“

„Ker ga mi ni ‚pravi‘ dal! Ta ga je pa obljubil nekemu drugemu. Gori pri sv. Vidu ga je menda v nedeljo — prodal! Anica, ti morda veš kaj o tem?“

Dekle zardi, oči povesi in nekoliko pomolči. Nato odvrne:

„Vem, na koga gre ta govorica, pa Bog vé najbolje vse. On tudi vé, da se ti sedaj jako motiš.“

Nobeden ni prav mogel k besedi, dokler se Anica ni poslovila, rekoč:

„Naj bo vse v božjem imenu! Ko mine nekaj časa, pa bodo vsi ljudje videli, da sem nedolžna. Ako se kdo ob mene spotika, za to nič ne morem, pa tudi ne maram za to. Saj brez tega menda še na svetu ni bilo. Držim se le svojih starišev. Zato se za svoje dobro ime ne bojim. Ti pa z Bogom, Janez!“

Anica je odšla v solzah, on je pa za njo zrl potr in žalosten.

(Dalje.)

Večer na leskovem listu.

(Spisal D. Klančar.)

Bil je hladen poletni večer.

Dva komarja sta sedela pod grmom na leskovem listu in se pomenkovala o časovnih vprašanjih.

Prvi, Pivček, je bil lepo rejen, imel temno-rdečkast debel trebušček; drugi, Mivček, je bil suh, da se je skoro videlo skozi njegova rebra v prazni želodec. Imel je Mivček danes slabo bero, čeprav se je bil zjutraj zaklel, da pride na večer domov sit, ali pa ga več ne bo.

„To pravim“, pričel je Mivček s slabim, tožnim glasom, „ljudje so dandanes večinoma slabe krvi. Saj imam, hvala Bogu, še vendar nekaj dolg rilec, močan tudi: a kjer sem poskusil, — saj sem naletel na marsikaterega človeka —, povsodi je bila malo prida, kakor voda v kapnicah na Krasu ob najhujši vročini.“

„To že jaz dobro vem“, odvrne mu Pivček, in si gleda temno-rdeči, rejeni trebušček, „zato sem pa že davno sklenil, da ne sedem na nobenega človeka več, in tega tudi res ne storim. Obiskujem rajši konje, krave, bike, teleta, vole, pse, in da to več nese, to je živ dokaz moj trebušček, ki ni baš v najslabši oskrbi. Nevarnost je pa povsodi jednaka, naj te že bikov rep ošine po plečih, ali pa če te sčezžani in zmaže dlan človeške roke.“

„To je res; naših pravic nam itak nihče neče priznati“, pristavi velevažno Mivček. Po črevih ga je pa zvijalo, in mislil si je: „Sedaj-le bi pa sedel prvi kravi, ki bi prišla, naravnost na smrček, naj bi še tako hlatala z jezikom po meni. Bolje je s sitim trebuhom umreti, kakor pa z lačnim živeti.“

„Torej Ladič je lagal?“

„Lagal, vse lagal!“

„Da, tega je bil zmožen ta človek. Tedaj ti je ukradel sliko?“

Antetu je bilo hudo; povedal in razjasnil ji je vse, in ona mu je vse odpustila. Povedala mu je, da je izgubila tedaj vero v moške; ti, idealist, si me prodajal, on bi se bil rad igral z menoj — torej, kaj sem hotela! Sovraštvo sem prisegla vsemu moškemu svetu in bila vesela, da smo šli z Dunaja, kraja nesrečnih spominov, proč v Prago.

Ali tam nas je zadela še gorja nesreča. Oče je zbolel in bil bolan skoro dve leti. Bolezen nam je požrla vse in nazadnje — požrla še očeta.“

Anda je zaihtela, Lacinger se je pomaknil k njej, njena plavolasa glavica je klonila na njegove prsi, in na ljubečem srcu se je izjokala in se olajšala, kot doslej še nikjer. — — —

In nista si prisegala ljubezni in nista ponavljala obetov: srce je govorilo, duša se je prelila v dušo. (Dalje.)

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal Fr. Vrhovski.)

(Dalje.)

IV.

Po planinci sem hodil,
pa tičke lovil;
sem zanjke nastavljal
pa — Micko dobil.

Národna.

Nekaj tednov pozneje sta šla Golob in Logarjev Janez v nedeljo skupaj od maše domov. Med potjo sta govorila večinoma o vremenu in o delu.

„Pri vas ste že precej poželi“, je omenil Golob, „nam pa oni oves še ostaja tam na zadnji njivi. Prav zelen je še ta mrcina, pa ne smemo ga čakati, moramo iti prej v planino kosit. Bo pa ona najela par ženskih, da ga poščiplatejo. Da bi le ne nagajalo vreme v planini, ker je tako daleč gori!“

„Pač res!“ je odgovarjal Janez. „V planini je sitno, ako se ob košnji naleti slabo vreme. Ni drugega, kakor zamuda, ker doma zastane vse delo.“

„To je pa tudi: če med tednom delavce razpustiš, nazaj jih ne dobiš! Pot je predolga, in sedaj ima doma vsakdo dosti dela.“

„Kaj ne, košnja vas precej stane?“

„Seveda je draga, pa kaj si čem? Doma je premalo zelenja; seno že voli pospravijo

do zime, k večjemu ga morda ostane še kaj za teleta. Otava pa še manj zaleže. Da bi manj živine redil, tudi ne kaže, potem se napravi premalo gnoja. Naše njive so za gnoj sila lakotne. Če tega ni, pa ne raste nič.“

„Vrh tega vam je privažanje jako težavno, da brez močnih volov ne morete biti. Vse treba spravljati navzgor, in pa še kakšni klanci! Pri vas se nošnje in vožnje pač naužijete.“

„Je že tako, da Bog pomagaj! Vsi ne moremo biti v ravninah, ker je preveč ljudi na svetu. Nekaj pa se človek navadi teh bregov, vsaj meni bi se spodaj v dolini tožilo.“

„Jaz tudi tako mislim, ne vem, kako se bom navadil pri vojakih.“

Tako razgovarjaje se, sta dospela do razpotja. Tu si je Golob domislil:

„Lej no mojo staro bučo! Pa bi te bil skoro pozabil vprašati in prositi, ali bi nam mogel priti pomagat v planino? Dobro je, če je gori vsaj jeden skrben za delo, da se vsi skup bolj gibljejo. Jaz pa ne morem biti vedno zraven, ker me je tudi pri vožnji in doma treba.“

„I zakaj pa ne? V planini je bilo še vselej veselo, samo da je lepo vreme! Toda očeta bi bilo dobro poprašati, da bi me doma ne pogrešali.“

„No, pa popoldne še k vam pridem, da se zmenimo. Saj sem itak mislil prositi ga, da bi nam pomagal kakšno vlaknjo ¹⁾ mrve zapeljati, kadar bo suha.“

„Dobro! Le pridite, da se sama domenita!“

Popoldne so pri Golobu zbirali prtljago za v planino.

„Vreče natlačita vidve, ženski!“ je ukazal Golob materi in Anici. „Pol mernika koruzne moke, nekaj manj pšena, nekoliko bele moke, vrečo krompirja, za zabelo pa že sami vesta, koliko je je navadno treba. Tudi se naj izčedi mali sodček za pijačo in dve ročki. V jedni naj vzemó kosci s seboj mleka, v drugi pa kisa za salato. To kosci najrajši jedó v planini. V ono veliko vrečo pa naložita kruha, da se na vrh vsega priveže. Par volov bo itak težko le-to vleklo gori.“

Nato je šel Golob še priganjat hlapca, da naj pripravi, česar je treba za vožnjo, in da naj ničesar ne pozabi.

„Imaš-li igle v vseh podelih ²⁾? Pri vsakem obesi po dve verigi za zavoro! Gori v Hudem klancu je to potrebno. Pa tudi kolesa dobro namaži! Potem izberi ondi k češnji naslojnene žrdi in razberi, ki so še od lani! Debla za vlaknje imamo že v planini od pomladi nasekana, samo vkup navrtati jih bo treba. Pa da ne pozabiš še na grablje: poišči jih, z vrvjo vkup poveži, potem se pa naložé na vrh druge ropotije, da se že pri vožnji ne starejo. Saj se jih tako v planini dosti polomi.“

Ko je Golob vse to oskrbel, jo je mahnil proti Logarju. Logarjevi so imeli navado, da so vsako leto pomagali Golobovim ob košnji v planini, za kar so jim ti vrnilo s kako drugo uslugo.

Ko je Golob dospel do Logarjevih, našel jih je na travi poleg hiše. Oče je zložno poležaval s pipo v ustih, mati je nekaj snazila, drugi drobiž se je mudil pri bližnjem

¹⁾ *Vlaknja* ali *vlakla* imenujejo nekake sani, s katerimi se s planin vleče seno.

²⁾ Prednji del voza se na Pohorju tako imenuje.

ulnjaku, Janez pa je držal v rokah knjigo: „Pravilnik za c. kr. vojsko“, iz katerega se je učil nekoliko, kadar je imel čas. Izposodil si jo je bil od Kovačevega Matijca, kateri je svojo službo pri vojaki dostal že v jeseni.

„Dober dan vam Bog daj!“ pozdravi Golob.

„Bog daj!“ odzdravijo nekateri, „pa še večkrat obilno takih Golobov!“

„E, ti so presuhi, da bi bilo kaj obirati! Pač pa bi vas priganjali, lenobe lene! Glejte, tako lepo vreme, pa se tu po senci valjate: ali ni to greh! Brž jeden v roke vile, drugi grablje, pa bi se nekaj storilo!“

„S tem pa smo mi za jedenkrat gotovi“, odgovori Logar, „morali bomo počakati, da druga trava zraste.“

„E, potem pa pridite nam pomagat! Imamo še po vrh planine tako delo, da mi vsako leto obrusi pete za dobro ped, zato sem tudi čimdalje manjši. Ko bi to pot vkup zravnal proti nebesom, bil bi že daleč!“

„Res je, res: planina je dobri dve uri hoda in klanci so hudi!“ odvrne Logar.

„Pa ta-le Janez, kaj neki dela? Celi pismouk je že! Kar nič ga ni k nam, zato ga komaj še poznam! Pa uči se tako, nemara utegne biti še naš župnik!“

„To pa, to“, odvrne Janez. „Potem bi vas pa za uho prijel, kadar bi ne znali krščanskega nauka! Ne silite me k temu, morda bi vas potem še — bolelo.“

„E, pa bodi rajši tak, da greš z nami kosit v planino! Nisi še tako star, medel tudi ne, boš že zlezal gori! Lahko se navadiš letanja, ker pri vojaki ti tega ne bo manjkalo.“

„Kaj ne, oče“, obrne se Golob k Logarju, „da velja tako? Janeza ti za teden odvezamemo. Čez par mesecev ti ga bodo pa drugi odgnali in morda za dolgo časa.“

„Kaj pa tako študiraš iz te knjige? In pa ti, mati, menda se boš nališpala?“

Vse h krati je podrezal Golob s svojim spretnim jezikom, da mu niso utegnili niti odgovarjati.

„Pripravljam se za to, da bom ‚žolnir‘. Hud pa bom še bolj, kot sam — hudir.“ Tako se postavi Janez in pogleda jezno.

„No, hudo že gledaš, že, pa se ti bodo še hlače tresle! E, naposled vse mine, in srčno želim, da bi že skoro prišel nazaj.“

„Bog nas varuj vojske med tem časom“, poseže vmes mati.

„Oh, pogrešali ga bomo tako ali tako!“ pridene oče.

„Pa — ali niste vložili prošnje za oprostitev: nekaj bi le zaleglo!“

„Veš, to je tako“: je razlagala Logarica. „Naš župan je tak, kakršnega hoče — Trpotec. Ta pa — ne vemo zakaj — nas ne more videti. Nismo zvedeli za pravi čas, ko je treba vložiti prošnjo, in tako smo se zamudili. Taka-le je ta stvar!“

„Hm, hm, sedaj mi je pa jasno vse“, kimal je Golob.

„No, oče!“ seže vmes Janez, „ali pojdem jutri h Golobovim? Sedaj si še lahko koso poklepljem.“

„Seveda pojdeš, saj nimamo doma takšne sile za delo. Ono troho ovsu spodaj na robu lahko jaz zložim, nekoliko stelje iz jelševja pa bo pripravljaj Mihec. Kako uro opoldne nareže, potem jo pa oba naloživa. Drugega nujnega dela sedaj ni, in tako bi lahko tudi Šimen šel z vami. Toda mož godrnja kakor stara ženska.“

„Kar je res, je res: kosa mu še ureže, da ne vsakemu tako. Baloh je precej žilav, pa ga je še vsakikrat dobro pobrusil.“

„Dajte ga mi le“, je nadaljeval Golob, „mož ve šego našemu delu. Nekaj postarnih je tudi dobro, če je zraven zgoraj med lahkoživo mladino. Človek ne more biti povsod tako med njimi.“

„Veš kaj, Janez, pa takoj drevi pridi, da boš pri nas počival! Kosci za v planino navadno zgodaj vstanejo, naš hlapec si pa rad zaleži. Zato jih ti podregaj na noge, ker pot je dolga in strma. Zraven je pa tudi navada, da se še kaj nese s seboj, in zajutrek se skuha šele v planini. Daj, pokleplji koso, pa kar pridi, zato ga bova na to jezo edenkrat pila! Pa še Šimna sproži prej!“ klical je odhajaje, „da si ne bo zalezal!“

„Bom ga že in pa takoj!“ odvrne Janez. „On menda rad spravi jedno nogo po noči

gori za vrat, da se potem v jutru ne more ,odrešiti.“¹⁾)

Rekši skoči h koči blizu hiše, da naroči Šimnu, kar so se bili domenili zastran košnje v planini.

„Še nocoj pojdeva h Golobu, da bova jutri zgodaj na nogah“, pristavi naposled Janez.

„Ti ljudje so pa še hujši kakor ose“, je godrnjal Šimen. „Če osam luknjo in gnezdo zatlačiš, pa je mir, a tukaj ga ni nikdar.“

Nekaj časa je premišljeval, potem pa jo je uganil tako:

„Pri Golobu imam nasajenega pol mernika krompirja. Morda bo letos lep, ker je bolj suho vreme. To dobroto mi storé vsako leto, torej ne smem pozabiti. In po zimi, kadar me kaj stiska, nisem še prišel h Golobu, da ne bi bil dobil kruha. Zato ne smem biti tak, da bi ne šel.“

Med tem premišljevanjem je pospravil svoje malenkosti, Janez pa je klepal koso.

„Pa še mojo pokleplji, da se bo jutri rajša prijela!“ poprosi Šimen Janeza.

Urno je Janez pripravil kosi, in o mraku sta jo mahnila h Golobu.

Kmalu po polnoči se je pri Golobu dvignila precejšna družba koscev; med njimi sta bili dve ženski, dekla in Anica. Vsak koscev je imel poleg kose še kaj nesti, ta čutarico z vinom, drugi ročko z mlekom, tretji vrečico ali kaj drugega. Ženski pa sta si bili naložili težke kuhinjske posode.

„Pač Bog nas varuj potovanja“, je mrmral ob nalaganju Golob, „ko je že za tako malenkost toliko skrbij! Človek misli, da bo vse nesel v košu, pa mu je še voz premajhen.“

Po brdu navzgor so jo udarili. Na planem je bilo že dosti svetlo, ker je svetila zahajajoča luna. A ko so dospeli v kolobar pri Hudem klancu, bila je tema kakor v rogu.

„Skoro bi človek še svoje roke ne videl pred seboj“, oglasi se prvi koscev.

„A jaz še pipe ne vidim pod nosom“, pritegne drugi.

¹⁾ Narodni pregovor.

Nekako tako so kramljali in lezli v klanec, kar je nekaj močno začrepetalo. Anica se je spotaknila na korenini in padla.

„E ti bodi, nesreča! Menda je vse drobno; kaj bo pa sedaj? Jaz sem nerodna, navrh pa še ta tema! Ne vem res, kaj bo!“

Na to zdihovanje so kosci obstali, in Janez ji brzo priskoči na pomoč. Začela sta zbirati posodo in jo vnovič v jerbas nalagati.

„Ta-le skleda je nekoliko škrba, pa to ji preveč ne škodi. One manjše so še popolnoma zdrave. Velika skleda in lonec sta razdrobljena, pa to se bo dalo pogrešati. Pustimo te črepinje, brez njih bomo v planini vsejedno kuhali in jedli.“

Tako je tolažil Janez Anico, kateri je šlo na jok. Dobro se ji je pa zdelo, da je sedaj Janez začel zopet govoriti. To je bilo namreč v prvo od sestanka pri studencu, in ta čas je bil zanjo dolg in — pust.

„Morda pa je pretežka ta tvoja ropotija?“ popraša Janez. „Daj, da jo nesem jaz nekaj časa!“

„Zaradi teže bi ne bilo, pa le ta usodna korenina mi je zanesla nogo. Škoda sklede, ker ne bom imela v čem salate mešati!“

„Jo boš pa v vedrici, saj ni zato vredno iti nazaj po drugo. Smo že predaleč od doma.“

Čez uro hoda so prilezli kosci blizu vrha pohorske planine, kjer imajo naši kmetje svoje seče. Planina je zaokrožena, da je na vrhu precej ravnine. Ondi je večinoma plano, niže za vrhom se prostira gozd. Vrh je povsod zarastel z gosto travo in z mahom, da se kar giblje pod nogami. Samo ob košnji pridejo semkaj ljudje, sicer je čez leto videti tu malokoga. Osamele, preproste kočje doli za gozdom morajo prazne čakati svojih obiskovavcev, razven če kak pastir k njim uide ob hudi uri.

Kočje so v zavetju za drevjem nekako skrite, navadno blizu studencev, katerih je tukaj dosti. Narejene so jednako drvarskim kočam, pač pa še bolj površno. Ob času košnje namreč v planini ni hudega mraza, dovolj je, da je streha trdna in da se pozimi ne udá pod snegom.

H taki koči tam za gozdom ob studencu je primahala naša družba. Solnce se je med tem že svitalo izza gorá doli ob ogrski meji. Odrinili so zapah, pa tega niti treba ni bilo, ker so bile starikave duri samo prislone. V kotu tam ob kamenju je bilo videti novo kurivo.

„Je pa že kak pastir ali lovec tukaj vedril“, ugibal je hlapec.

„Še kočjo nam bodo zapalili!“ pristavila je Anica. Med tem so moški izkušali zakuriti.

„Sedaj pa, Meta, le urno skoči po vode tje kaj k studencu!“ veli Anica dekli. „Zajutrek mora biti kmalu kuhan, a ta voda je silno mrzla.“

„Kaj za to“, odvrne Janez. „Malo kruha prigriznemo, potem pa pokosimo to-le trato. Ta trava bo drevi že suha, da jo imamo lahko za postelj v koči. Še vsako pot smo tako storili.“

„Fantje, tam-le za studencem pazite!“ je naročal Janez. „Ondi je Trpotčeva seča, in Bog ne daj, da bi mu čez mejo urezali! Kdo drugi bi morda ničesar ne rekel, a pri Trpotcu je natančno.“

„Stari bi morda še ne gnal toliko“, je odgovarjal kosec, „pa tisti Luka bi se repenčil. Ta bi s svojim krivcem še zvezde pobiral, ko bi ne bile previsoke!“

Planinska košnja je ob lepem vremenu kaj prijetna. Zrak čist in hladen, voda bistra in mrzla, da se rad ohladiš, pa tudi okrepčaš. In kako tekne pri takem delu! Za počitek sedeš pod košato drevo in uživaš prekrasen razgled daleč na okoli. To vse vabi kosce v planino, da se te košnje veselé že dolgo poprej.

Ob večeru navadno skliče kosce z rogom, ali pa, če so blizu, z močnim glasom skrbna kuharica. In to klicanje in govorjenje se sliši daleč, zakaj ljudje po planinah so navajeni veliko glasneje govoriti in klicati kakor doma.

Po večerji si tam po „pričnah“ v koči posteljejo z novim dišečim senom, kjer zaspé po težkem delu lahko in sladko. Seveda je še prej govorjenja, da je kaj. Kar bi kdo spodaj doma nerad povedal, tukaj mu go-

tovo uide. Tako poteka planinsko delo dan za dnevom, da se skoro še kateremu koledar zmeša in mu prehitro pride nedelja. Žalostno je pa v planini, kadar nagaja slabo vreme.

Naši kosci so imeli srečo, ker proti koncu tedna jim je šlo delo že h kraju. Bilo je koscev mnogo, delali so čvrsto z Janezom, ki je bil vedno prvi. Največ pa je pomagalo ves čas lepo vreme, da se je seno hitro sušilo.

„Primojdunaj, hvala Bogu!“ je rekel pogosto Golob, ko je prišel z voli poleg volarja h koscem. „Letos imamo pa srečo! Če pojde tako do nedelje, pa smo gotovi.“

„In veliko se je bo nabralo“, so dostavljali kosci; „visoka ni bila trava, pač pa tembolj gosta.“

V soboto zjutraj so pripravljali za zadnje vlaknje. „Drevi mora biti ,likof“, tako so se junačili.

„Jaz pojdem po nekaj stelje za podlago“, reče Janez, „vi pa spravite med tem mrvo iz kočice in jo dežite k oni-le kopici. Mislim, da letos ne bomo več rabili mrve za posteljo. Kje je le sekira? Ali ni tu za durmi?“

„Nič ne vem, ker je nisem rabila“, odvrne Anica. „Menda jo je sinoči hlapec kam del, ko je drva napravljaj.“

„Glej, tukaj-le je; je že dobro.“

Rekši odide Janez doli k studencu naklestit nekaj vejčja. Parkrat mahne, kar zarohni tam od nasprotni strani oduren glas:

„Kaj delaš tu, ti kradež pobalinski?“

Po teh besedah se je s kletvijo in rotenjem prikazal izza grmovja — Luka, s puško na rami.

„Kdo je kradež?“ postavi se Janez jezno. „Meniš li, da je ves svet tvoje, ker se tako nosiš? Tam-le ono strugo pogledaj, ondi je bila meja že od nekdanj, pa še bo, če Bog dá!“

„Glej ga, kako se nosi ta-le smrkavec, kakor bi bilo pri Golobu že vse njegovo! A čakajte vi vsi“, rekši pogleda še Anico, ki je bila med tem prišla iz kočice, „čakajte, da vam pokažem jaz, ker vam stari preveč prizanaša!“

Luka se je mislil še huje znositi nad Janezom, pa videl je tam nad kočico trumo koscev, ki so odnehali od dela in radovedno k njima zrli, ko so slišali prepir. Bilo je med njimi par takih, ki so mu bili ,gorki‘, pa tudi — krepki, če bi bilo treba udariti.

To je Luka kmalu uganil, zato se je rajši umaknil nazaj v gozd, od koder se je slišalo le njegovo rotenje. Vpiti so začeli tudi kosci, a Janez jih je kmalu pomiril.

„Bodimo mi bolj pametni, saj vidimo, da onemu precej manjka!“

Nato je šel h kočici. „I, kaj-le ima pri vas ta bahač, da se tako znaša?“ je vprašal Anico.

Ta je bila v solzah.

„To sem ti hoteta povedati že zadnjič, pa sem pozabila. Pred več leti je Trpotec posodil našemu očetu za par volov, ko so ravno potrebovali. Bilo je tistokrat slabo leto.“

„Tako? Sedaj pa misli ta bahač nas vse pojesti! O, to bi mu oče lahko odrinili. A dobro je, da se je ta surovež zmotal o pravem času! Ne bilo bi mu dobro predlo!“

(Dalje.)

Daj!

Daj, prijatelj, razodeni
svoje mi skelečo bol:
skupno bova jo nosila
in trpela vsak je pol.

Skrbno bom jo v srcu hranil,
moško molčal odsihdob,
dokler je ne bo zagrnil
z mano vred molčeči grob . . .

Leo Levič.

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal *Fr. Vrhovski.*)

(Dalje.)

VII.

Glej, jaz sem fantič mlad,
ti kupim prstan zlat!

Národná.

Uro hoda niže od naših kmetov leži med pogorjem v zakotju mala vas, Struga po imenu. Nekaj hiš ob šumečem potoku je poleg lične cerkve še precej čednih; ostale kočice pa so umazane in ubožne. Pač je Struga na glasu kot mala neznatna pohorska vas.

Sicer pa so Strugarji ponosni ljudje, zlasti kadar ga jim pride kaj „pod kapo“. To se pa navadno zgodi le tedaj, kadar imajo slovesnost pri cerkvi in zraven običajni sejem. Tedaj so radi glasni in — samosvoji.

Takšen dan jim je prišel, ko je bila Šentjernejeva nedelja. Te nedelje se Strugarji veselí že dolgo naprej. Vsak kmet se mora za to pripraviti, ker takrat hoče vsak hlapec in vsak pastir imeti kaj drobiža za na sejem.

Na Šentjernejevo nedeljo torej je bilo. Vreme je bilo nekoliko megleno, a za dež ravno tudi ni kazalo, da bi trebalo dežnik jemati s seboj v cerkev. Logar in Janez sta se napravila takoj po zajutruku še na njive pogledat. Med tem pa so ženske pospravile še svoj posel v kuhinji in se napravile za v cerkev.

Ta stvar zanje ni mala, zlasti ako je večji praznik. Tedaj je treba izbrati in obleči, kar je v skrinji najlepšega.

„Z mlatvijo se bomo morali podvizati“, je opomnil Janez, ogledovaje kope na njivi. „Dokler sem še jaz doma, lahko kaj odri-nemo. Z onimi samimi bo težava. Pastir je še slab, dekla pa ni nič boljša. Na Uršo pa celo ni misliti.“

„Seveda bo križ“, je odgovarjal oče. „Pa da si pomagati ne moremo! Da bi mi pri mlatvi ta prah na skednju toliko ne škodoval, lotil bi se jaz z onimi prvimi dela, pa bi nekako že šlo. Pa presneti prah mi tako leže v prsi, da moram kašljati na vse pretege.“

„Zato se bomo pa teh par tednov prav čvrsto prijeli snopja, dokler sem še jaz doma. Razven ovsu in ajde mora biti vse pri kraju!“

Med tem so ženske opravile svoje delo in se napravile za v cerkev. Stara Urša je ravno prikimala od prve maše domov. Mati ji je naročila za južino, a ona je poredno odvrnila:

„Danes mi ne bo treba veliko kuhati, bom pa najbrž sama južinala kar pri ognjišču!“

Nato so odrinili Logarjevi v družbi po poti proti vasi. Na razpotju pa so zadeli Golobove. Bilo jih je tudi precej, da so se kar gnetli po poti.

„Kmalu nas bo za malo procesijo“, je omenil Golob. In začelo se je kramljanje in govorjenje, da se je slišalo dalje kakor ropot mlinskega kolesa. Pohorci so navadno glasni in zgovorni.

Proti vasi sta ostala Janez z Anico malo zadaj.

„No, Anica“, nagovori jo on, „morda ne bova velikrat tukaj skupaj hodila v cerkev. Zato mi moraš danes nekaj kupiti za spomin! Ali boš?“

„Kaj bi ti kupila? Morda kakšno medeno punico?“ se ponorčuje dekle.

„Ne, ne, jaz resno mislim. Kupiva danes na sejmu dva prstana, pa ju shraniva! Če še učakava, čez tri leta dojdem jaz domov, takrat naj bodeta za poroko! Če pa med tem katerega zmanjka, bo imel drugi vsaj prstan za spomin. Ako obvelja tako, kupil bom še jaz.“

Anica pokima, pa reče: „Obkorej pojdeš ti domov, ali kmalu po maši? Jaz mislim z materjo vred čakati še večernic.“

„Tudi jaz se bom še nemara zamudil nekoliko. Ali — če ne prideva danes vkup, pa se kje čez teden mimogredé pri vas oglasim, da ti prstan izročim. Samo, da vse to ostane med nama!“

Anica pritrdi: „Naj bo tako, ker si ravno ti!“

Popoldne je bilo v Strugi, kakor v mravljišču. Gospodarji in kmetje so iskali svoje družine kakor koklja piščet, da bi jim kupili boljše južine. Gospodinje so izbirale na sejmu blaga za krila in robce deklam, zlasti katere so hotele še za drugo leto obdržati pri hiši. Nekatera si je že bila naložila, da je komaj vlačila med gnečo. Po krčmah pa je bilo vse polno mladeži, zlasti pri Petriču, kjer so imeli godbo. Ta gostilna je bila na spodnjem koncu vasi. Poslopje je bilo srednje veliko in imelo poleg male še jedno veliko sobo, kakor nalašč za ples.

Kmalu po maši se je začel ples in se brez prestanka nadaljeval. Fantje so, nekateri že precej vinjeni, dajali brez pomisleka za pijačo in ponujali godcem. Dekleta so bile večinoma brez robcev na glavi, tako jih je vročina mučila. V kotu ob mizah pa so sedeli bolj postarni ljudje, zlasti par mamic, ki so bile tu zraven hčera kot nekaka straža. Vendar so tudi one rade videle, če so fantje vabili njih hčerke na ples in zraven dajali za pijačo. Želele so seveda, da se hčerke prej ko slej seznanijo s fanti, da jih pridobé za ženitev.

Naših znancev ni bilo videti pri Petriču. Pač pa se je med drugimi plesavci mogočno šopiril Trpotčev Luka, da so ga nekateri že strmo gledali. Luka je bil močno vinjen.

Neki fant iz sosednje vasi pripleše z natakario mimo Luke, ta pa jima podstavi nogo, da padeta, navrh pa še drugi plesavci. Vse je zavrelo po hiši; sreča je bila za Luko, da jo je v zmešnjavi o pravem času popihal skozi vrata.

Logarjevi in Golobovi so se med tem mudili nekoliko po sejmu, nato pa šli skupno

h Krivcu, mali krčmi na gornjem koncu vasi. Ondi so bili zbrani bolj postarni in pametni ljudje, katerim ni bilo toliko za pijačo, kakor za okusen prigrizek. In tega je postarna Krivka znala pripraviti.

Tako je minul čas do večernic, da gostje niso znali, kdaj. Ko je pozvonilo, izmotala se je obilica naših gostov iz hiše, med njimi tudi Janez. Videl je, da je Anica ravnokar pred njim šla z materjo.

Na sejmu ji je našel pri šotoru, ko sta ogledovali blago. Tu je urno kupil dva prstana, ne da bi bila mati opazila. Kmalu je bil jeden v Aničini roki in zatem na prstu.

„Ali ti je prav?“ pošepeta ji. „Ni morda prevelik?“

„Na srednji prst mi je ravno prav“, odvrne tiho Anica. Šli so v cerkev.

Po večernicah so se še malo pomudili na sejmu, nato pa so jo mahnili skupno proti domu. Bili so zbrani vsi, kakor v jutru. Pot jih je vodila mimo Korena, gostilne nad vasjo. Tudi ondi je bilo v hiši in pri mizah ob cesti zbranih mnogo pivcev, večinoma domačih doli s pogorja ob sv. Vidu. Vpili so na vse grlo, nekateri so bili natrkani in so na razne načine ponujali našim sosedom piti.

„Prešmentano“, začne Golob, „tukaj ga bom še jaz dal za en bokal!“ Mož je bil že precej „v gornji hiši“, kakor Pohorci pravijo o človeku, če se ga je pijača prijela.

Drugi so mu ugovarjali, a on se je postavil:

„Še pa ni birič, da bi ga danes ne plačal še jeden kozarec, ko smo celi teden tako delali, da je bila nakrat cela ‚planina‘ gola! Le skoči, le, ti natakari, pa ga nam priženi bokal najboljšega!“ S tem pozivom se je obrnil k domačemu sinu, ki je stregel pivcem.

„Pa vsaj ne bodete tako stali tukaj, kakor bi bili zmrznjeni!“ je govoril oče Koren, prišedši s polnim vrčem iz kleti. „V hišo pojdite, da se nekoliko vsedete, saj še ni tako pozno!“

Golob je bil kmalu pri volji, njemu sta se morala udati tudi Logar in Janez. Zenske

pa so se med govoričenjem tiho odtegnile in z naloženim ‚sejmom‘ jo zavile po rebri navzgor.

„Kaj moški“, je godla Logarica, „saj nimajo v nedeljo nič dela doma! Nas pa še čaka doma trojni opravke. Prešiče krmiti, večerjo kuhati in krave mlesti: to vse mora biti še nocoj storjeno.“

„In pa še tisto pomivanje!“ dostavi Golobovka. „Ne vem, da tega dela nikoli ne zmanjka. Prej se bo menda svet podrl, predno bodo ženske s tem gotove.“

Ko so ženske tako modrovale ob rebri navzgor, so se možje dobro udomačili pri Korenu. Bili so pivci sami znanci in večinoma jih je bilo že precej široke volje.

„Danes je moj dan!“ postavi se Golob in nalije par čašic. Nato trči s tovariši rekoč:

„Kako smo letos hitro spravili s planine in pa kako lepo mrvo smo dobili! Sinoči so poslednjo stlačili pod streho, pa kar nič ni bila gorka ali plesniva. Na to veselje ga zvrnimo vsak jeden kozarec!

Ker smo delo dokončali,
bomo tudi sladko spali — — —“

zapoje, kar je bilo sicer proti njegovi navadi.

V taki dobri volji jim je hitro potekal čas in jelo se je mračiti. Ljudje so tu odhajali, in tam so drugi zopet prihajali, navadno več ali manj obloženi z raznim kramarskim blagom.

VIII.

Dež za solncem mora iti,
za veseljem žalost priti.

Slomšek.

Med tem se je zmračilo. Koren je prižgal starikavo svetilko, sredi sobe obešeno. „Primojdunaj“, začudi se Golob, „kako hitro mine! Četudi je dolg dan po letu, pa je le prekratek, zlasti ob takih prilikah, kakršna je danes. In tako izgine tudi leto.“

„Pač res“, odvrne Logar, „nama jih je že precej ušlo, da naju lahko štejejo že med starce!“

„O, tega pa ne!“ postavi se Golob. „Moja glava je šele komaj začela cvesti. Naj še pa kaj zraste in — dozori! Pa ta plentani gospod župnik me vedno strašijo in priganjajo. Štejejo mi leto za letom, da ne vem, če me kdaj še ne ukanijo! Kar ni dolgo še, da so mi jih našteli petdeset, sedaj — tam-le o pustu je bilo — pa jih hočejo kar celih osem več! Jaz se ne zanesem več na njihov rovaš. Bog jim grehe odpusti!“

„Pa se tudi meni tako nabira“, potoži Logar. „Menda za dve leti ali kaj hodim zadaj, pa tudi moje lezejo le navzgor.“

Janez se je med tem pomenkoval z bližnjim tovarišem, prijateljem doli z brda. Bil je hlapec pri nekoliko oddaljenem sosedu, ki je že odslužil vojaščino, in o tem je Janeza najbolj mikala govorica.

Bilo je že dobro temno, a naši gostje so se še vedno mudili in govorili. Janez in Logar sta se jela parkrat odpravljati, pa Golob ju je vselej zavrnil:

„Ostanita, bom dal še jaz za jeden polič, danes je moj dan, primojdunaj!“

Med takim preprostim pomenkovanjem in zabavanjem naših znancev prihrušči v sobo tropa mladih ljudij, med njimi pa, kakor nekak vodja, — Luka. Ta je hodil že jako po strani, da so se ga radi izogibali, meneč, da pijancu se je treba še s senom naloženim vozom izogniti.

Toda vsi niso imeli tako hladne pameti. Boštjanov Vid bi mu bil rad jedno „posodil“, ker ga je Luka zmerjal. Sreča, da mu je previdni Koren to zabranil.

„Kaj se bodete, dečki, le pametni bodite! Vsi ste skoraj iz jednega gnezda, pa bi se med seboj ravšali in kljuvali!“

To jih je nekoliko umirilo. Luki pa ni dalo pokoja, ko je zapazil v nasprotnem kotu sobe naše znanke.

„Te pa moram sprožiti“, dé potihoma nekemu tovarišu. „Te planince imam že dolgo na muhi.“

Rekši vzame čašo in stopi opotekaje se k mizi, kjer so se naši znanci že odpravljali.

„He, ti stari Golob, pa še nekoliko pij! Pa onemu mlademu tudi kaj daj, saj vidiš, kako že zeva!“

Golob se zaničljivo obrne v stran in nalašč nekaj pové Logarju, kakor da bi Luka ne bil opazil. Ta pa še bolj zaničljivo podreza:

„Cetudi si Golob in danes tako prevzeten, da nečeš piti, pa jaz vem, da tvoje gnezdo ni tako visoko, da ne bi mogel kdo do njega. Jaz bom nekega dne prišel in ga razrušil. He, takrat bo jokala tudi mlada golo bička, ki se sedaj nosi kakor kakšna grofica!“

Še več bi bil čenčal in zbadal Luka, da ga Golob ni pogledal srdito in zavrnil:

„Po kaj si prišel sem? Tam je bil tvoj prostor, in glej, da boš miren! O oni reči govoriva z očetom, pa bova itak kmalu: ti pa drži svoj dolgi jezik za zobmi, da veš!“

Moža sta bila takoj po koncu, in pretep bi se bil začel, da ni med njiju o pravem času porinil Janez podolgastega stola. Ko Luka to ugleda, srdito zaškriplje z zobmi, vrže čašo z vinom v Goloba in kakor maček plane proti Janezu. V rokah se mu nekaj zaleskeče, in Janez omahne nazaj z vzklikom: „Jezus, Marija, jaz sem ranjen!“

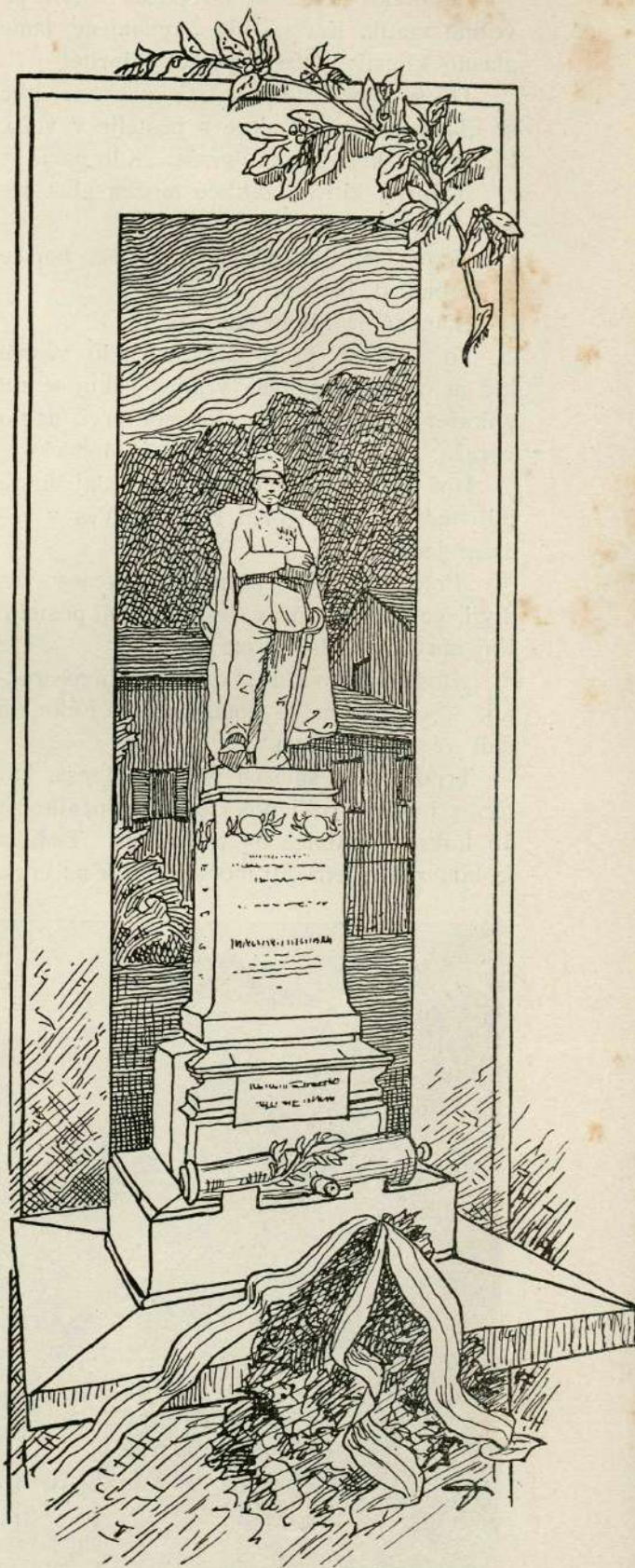
Vse po hiši skoči po koncu, in mnogo rok se iztegne, da bi prijeli Luka. A ta ni bil tako pijan, kakor se je delal. Gibčno smukne skozi množico in uide. Le kos suknje mu je nekdo odtrgal in obdržal v svoji roki.

Ko je bil Luka zunaj, zavil jo je urnih nog naravnost domov. Naglo plane skozi vežna vrata in v sobo, kjer je oče že dremal v postelji.

„Oče, kar zaklenite vrata, jaz grem brzo spat!“ zakliče ves iz sebe. „Danes ne bo menda mirú.“

„Menda si se zopet pretepal“, zastoka oče v postelji in vstane počasi. „Ti nesrečni otrok, ki mi samo žalost in jezo prizadevaš! Mater si spravil prezgodaj v zemljo, po malem boš pa še mene!“

Misleč, da prihité kaki pijanci, zleze v vežo in zapahne vrata. Nato se zopet vleže, ali vzburjen ni mogel zaspati. Premišljeval je malopridnost sinovo, ki mu je delala toliko žalosti.

Spominik Čehovinov v Branici.

Čez kako uro časa zaropoče nekdo po vežnih vratih. Ker so bile zapahnjene, jame glasno klicati: „Oče Trpotec! Odprite!“

Ta se vprvič ne oglasi, a ko se klic še glasneje ponovi, zleze s postelje v vežo, kjer v nekakem strahu vpraša: „Kdo pa je?“

„Odprite hitro!“ zakliče močen glas nekako zapovedujoče.

„I vendar, kdo pa je?“ vpraša boječe še jedenkrat Trpotec.

„Žandarji!“ bil je odgovor.

To Trpotca prestraši, da naglo vzame luč in odrine zapah na vratih. Takoj se mu pokažeta dva orožnika, katerih prvi naglo vpraša: „Kje pa je Luka? Ali je doma?“

Mož ni bil navajen lagati, a sedaj mu je bilo tudi težko govoriti resnico. Ves v zadregi jecljaje pravi:

„Pred dobro uro je priletel domov ves divji, pa ne vem prav, je-li v svoji postelji. Kaj mu vendar-le hočete?“

„Bodete že zvedeli!“ de pomenljivo orožnik. „Sedaj nama le pomagajte do Luka, on tudi vé nekaj o tem.“

Trpotec ves splašen pokliče hlapca, kateri z lučjo v roki pokaže pot orožnikoma do Lukove spalnice na podstrešju. Tudi ta je bila zaklenjena, ali močan pritisk na vrata

je zadostoval, da je zapah odjenjal. V mali sobici se je videla miza, omara in par stolov, za durmi pa postelja. V njej je ležal Luka. Delal se je, kakor da bi trdno spal.

„No, dobro jutro, gospod Luka!“ pozdravi ga orožnik. „Sedaj vstanemo!“

Luka široko zazeva, kakor da bi bil že dolgo spal.

„Kaj mi pa hočete?“ vpraša mencaje si oči.

„To in še kaj več se pozneje zmenimo! Če hočete iti oblečeni z nama, se le koj napravite! V imenu postave vam velim, da slušate!“

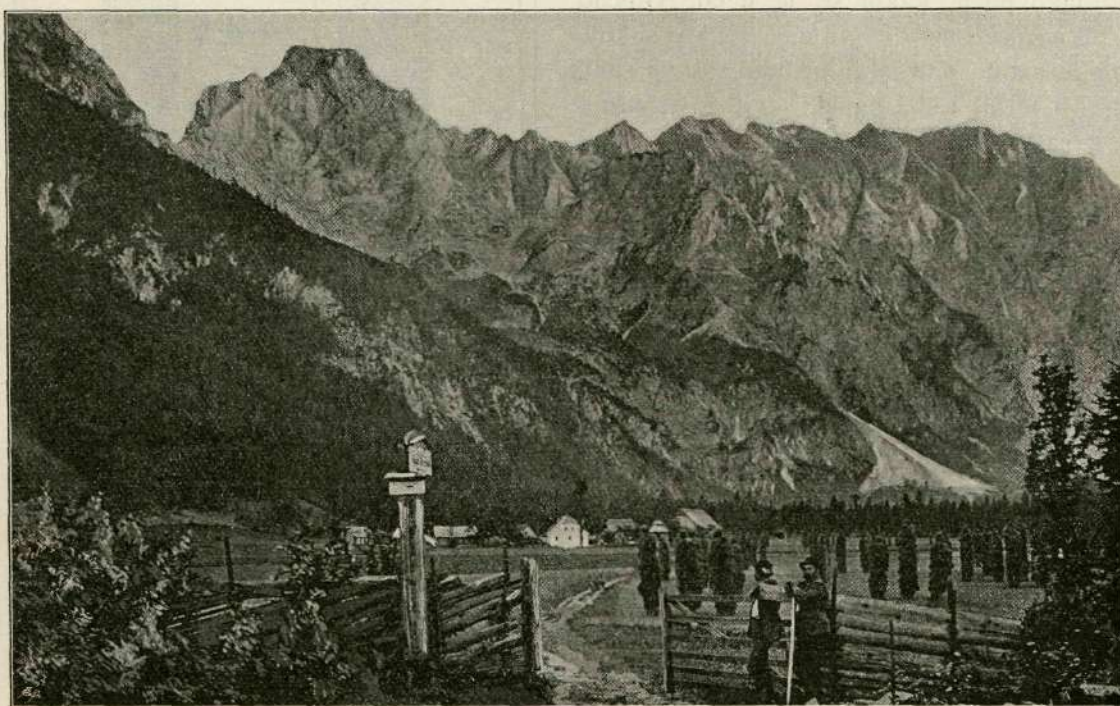
Kmalu potem sta gnala orožnika Luka uklenjenega po vasi tje do postaje. Ondi sta ga nekoliko izpraševala, a ko je Luka vse tajil, reče orožnik: „Bodete že drugje povedali bolj po resnici. Za nocoj naj bo dosti! Sedaj pojdete spat v to-le sobo!“

Rekši mu pokaže pot skozi ozka vrata v nekako klet, kjer ni bilo razen kupa slame in majhnega stolca nobene oprave.

„Tukaj ostanite, dokler ne pojdemo še naprej.“ Orožnik zaklene vrata in odide.

Sedaj je jel Luka premišljevati svoj položaj. Na stolu sedé se je jezil in klel, naposled proti jutru pa je nekoliko zadremal.

(Dalje.)

Ojstriča (na Štajerskem.)

Fot. M. Helf.

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal *Fr. Vrhovski.*)

(Dalje.)

IX.

Kol'ko revnih, ubogih,
v noči zdaj trpi;
v sili in nadlogah
spanja si želi.

Slomšek.

Po pretepu pri Korenu je bilo vse zmešano. Vse je prestrašila rana Janezova, kateri je po bodljaju nekoliko omahnil, zatem se zopet dvignil in hotel iti iz sobe. Vse ga je popraševalo, ali je hudo ranjen, kje in kako? On pa je le odmajeval z glavo, dokler ni pri vratih padel na tla. Kmalu so ga vzdignili in prenesli v drugo sobo in deli v posteljo. To vse se je zgodilo v nekaterih trenutkih.

„Za Boga svetega!“ je tarnal Golob, ki se je v tem mahoma streznil. „Hitro pojdite po zdravnika in povejte vse to orožnikom! Kdor ima bolj hitre noge, naj skoči! Saj mu jaz plačam, da mu ne bo žal!“

Neki fant je bil po teh besedah takoj na poti.

V pol ure je bil na mestu nesreče zdravnik, in kmalu nato sta došla še orožnika. Ta dva sta izpraševala ljudi o zločinu in nato odšla. Zdravnik pa, skrben mož, je preiskal rano in jo obezal na debelo, da se je kri ustavila.

Janez je bil med tem jako slab, ker je mnogo krvi izgubil. Rana od ostrega noža je bila od desne rame nasproti prsim med rebra. Zdravnik je dopovedal prestrašenemu očetu in Golobu, da rana za sedaj še ni smrtna, pa vendar nevarna. Bolnik mora imeti pred vsem mir, da se mu kri ustavi in se mu začne potem rana polagoma celiti.

Po njegovem navodu so povili Janeza v močne povoje kakor otroka v plenice. Nato je odpravil zdravnik vse druge iz sobe, le za postrežbo je naročil, naj bo oče ali Golob.

„Nikari ga ne vznemirjajte in ne pustite mu vstati! S tem se mu rana ponovi in potem je — izgubljen. Da smo le nekoliko zamudili, bil bi preveč krvi izgubil in bilo bi prepozno. Pazite pač, pravim še jedenkrat, da se ne bo vznemirjal, treba mu bo zato močnega variha. Jutri pridem zopet. Lahko noč!“

Po teh besedah je zdravnik odšel.

Sreča je bila v nesreči, da usodni nož ni prodrl naravnost v prsi, temveč bolj na stran tje za pleča. Tudi je bilo važno, da je bil kmalu pri roki zdravnik, kateremu se je bolnik moral udati in mirovati. Še govoriti mu zdravnik ni dovolil za nekaj časa, tem manj pa se količkaj gibati.

„Kako bo pa jedel?“ vpraša prestrašeni Golob.

„Saj smo za to mi“, odgovori zdravnik, „da ga hranimo kakor pestunja malega otroka. To se v bolnišnicah večkrat godi, kadar koga operirajo; pa tudi drugače biti ne more. Za tri dni najmanj se moraš udati svoji usodi. Če hočeš, Janez, biti še zdrav, kar je še lahko mogoče, moraš nas sedaj slušati.“

Tako je govoril zdravnik, ko je v drugo jutro zopet prišel.

Težko je bilo mlademu in živahnemu Janezu to povelje, zlasti, da se še pomenkovati ni smel z očetom ali z Golobom, ki sta ves čas čula pri njem. Dolg je bil dan, še daljša vsaka noč. Na tihem je Boga prosil, da bi vse to že jedenkrat minulo.

Ko so drugo jutro ženske o tem zvedele gori na brdu, so se silno prestrašile.

„Sedaj pa že sam Bog ve“, tarnala je mati Logarica, „da imamo ženske več pаметi od moških. Da bi bili vsi vkup hodili naprej mimo Korena, vsega tega bi ne bilo. Vendar moram pogledati k Janezu, morda

poslednjikrat.“ Ženi so se ulile solze po velem licu.

„Mati, ali smem jaz tudi z vami?“ vpraša ravno na prag stopivša Anica. „Kakor pravijo, utegne Janez še umreti, in jaz bi ga vendar rada še videla.“

Solze so ji zabranile še dalje govoriti, da si je s predpasnikom zakrila obraz.

Logarica si otare solze, nato pa odvrne:

„Le pojdiva obe vkup, kakor sva včeraj, samo da bo danes pot veliko bolj žalostna. Ubogi Janez gotovo ni kriv, saj še nikoli ni bil v kakem tepežu. Ta sovražni Luka pa se je menda že z vsemi ravsal, odkar je nekoliko odrasel. Sedaj ga bodo vendar utaknili v ječo, da ne bo kmalu videl svetlega dneva.“

„So ga baje že koj sinoči žandarji gnali, tako je pravil naš hlapec.“

„Naj ga le, da bi ga več ne bilo nazaj!“

Tako sta se pogovarjali ženski, ko sta hiteli po brdu navzdol. Kmalu sta bili pri Korenu. Našli sta Janeza v stranski sobi v postelji, pri njem pa sta bila oče in Golob.

„Moj Bog, Janez, kakšen si! Ali ti je zelo hudo? Kaj pa je zdravnik rekel: ali je nevarno?“

Janez je odmajal z glavo in pogledal z nasmehom mater in Anico. Rekel pa ni ničesar.

Mati misleč, da ju ni spoznal, je hotela še dalje vprašati, ali oče Logar jo je zavrnil, da mu je zdravnik prepovedal govoriti.

„Saj se bode te pozneje zmenili, ko bo boljši. Ako slušamo zdravnika in bo imel mir, pravi on, da si za trdno upa ga ozdraviti.“

„Pa da ste vi, oče, tako silili sinoči sem“, je pokarala Anica svojega očeta. „Vsega tega bi ne bilo!“

„I, kajpak! Ko bi bil jaz vedel to, prvi bi bil doma“, izgovarjal se je Golob.

„Seveda, če bi človek za nesrečo vedel, vsak bi se ji izognil“, pritrđi Logar.

Tako je minulo nekaj dnij, ki so bili posebno za Janeza neizrekljivo dolgi. Šele ko mu je zdravnik dovolil, da sme zopet govoriti in se nekoliko gibati v postelji, bilo

mu je bolje. Vendar je prenašal muke potrpežljivo, ker se je nadejal, da zopet ozdravi. Rana se je namreč lepo celila, da ga je čez teden dnij oče mogel peljati na vozu domov.

Še več tednov potem je pa moral biti v postelji in še dolgo je trajalo, predno je popolnoma okreval.

V jeseni, ko bi bil imel oditi k vojakom, naznanili so po županstvu vojaški oblasti, da je Janez bolan in nezmožen za to službo. Zraven so priložili zdravniško izpričevalo.

Upali so nekoliko, da ga morda popolnoma oprosté vojaščine.

X.

Vesela aleluja
je tu med nami b'la;
od svetlega cesarja
je prišla pisanka.

Národna.

Nekako naglo je po teh dogodkih minula zima, saj je bila posebno mehka in skoraj brez snega. Že v začetku sušca je jelo vse zeleneti, da se je obetala zgodnja pomlad.

„Če bo tako“, je rekel Logar Janezu, „ne bo napačno, ako že jutri vrežemo z oralom spodaj oni rob strme njive. Vsaj nekoliko maka in pa nekaj ovsa se bo spravilo v zemljo. Oba sta rada zgodnja.“

„Dobro bi bilo, da bo pozneje manj dela s setvijo. Tudi voli lože zmagajo delo, ki je ob setvi najtežavnejše. Kar pripravim dvokolnice, da se že danes navozi gnoj za mak. Jutri, ako ne bo zmrznilo po noči, pa jo kar hitro zaprežemo. Bomo vsaj prvi pokazali Strugarjem oralo na njivi.“

Prav prijetno je bilo drugo jutro. Vreme je bilo kakor nalašč jasno in nič ni zmrznilo po noči, da se je lahko dalo orati. Majhen veter je vlekel preko Pohorja in majal z drevjem, vmes pa so tiči glasno prepevali. Zlasti se je daleč slišalo prijetno žvižganje drskača in drozga. Vse to je zraven novega dela Janeza jako veselilo. Oral je z veseljem in spretno.

Že sta precej njive „obrnili“, ko reče Janez volarju:

„Počivajva nekoliko, vola sta se že zelo spehala!“

Vsedeta se na oralo in si ogledata priznano okolico. Med tem opazi volar, da prihaja nekdo gori po brdu. Ker je bil še daleč, nista mogla spoznati, kdo bi bil.

„Če bo tako lepo“, je menil volar, „bomo imenitno streljali na Velikonoč. Jaz sam bom dal za dva funta smodnika.“

„Da bi le tudi zdravi bili vsi“, reče Janez, „potem bo že veselo.“

Med tem pride neznanec bliže, in sedaj spoznata občinskega sluga. Opazivši ju na njivi, se napoti naravnost k njima.

„Dobro jutro! Pa kako sta nagla!“

„Bog daj!“ odgovori Janez. „Rada bi to njivo v par dneh izorala, ker je tako lepo vreme. Imate morda kaj novega?“

„Žal, nosim slabo pisanko za tebe, Janez!“ Rekši vzame iz torbe majhen listek. „To je poziv k vojakom! Na njem stoji, da moraš ti, Janez Logar, že jutri ob dvanajstih

Ljubno (na Spodnjem Štajerskem).

Fot. M. Helff.

oglasiti se v Celju v Franc-Jožefovi kosarni! Sicer bi bil hudo kaznovan.“

Strela z neba! Nova težava za Janeza! Še predno je kaj prišlo od sodišča zastran zločina Lukovega, že grabi njega oblast v svoje roke. Vendar tu ni izgovora niti pomisleka.

Pustivši oralo volarju samemu, je ves iznenajen odhitel Janez domov naznanit to novico. Tam pri drvarnici je našel očeta, ki je popravljal staro brano.

„Oče, veste kaj je novega? Jaz moram od doma. Že jutri moram oditi — k vojakom.“

„Dom in svet“ 1899, št. 22.

„Za božji čas, ali je res?“ začudi se Logar.

„Res, res, ravno sedaj mi je prinesel listek občinski sluga Nande.“

„Pa tako naglo! Ti, moj Bog, kdo mi bo pa sedaj delal?“ Roke so možu omahnile kakor v znamenje, da res ne bo mogel več delati.

Ko je mati zvedela novico, jela je tudi tarnati:

„Ti, ljubi Bog, kako je sedaj na svetu! Dokler je otrok mlad in za nič, takrat ga

nihče ne vidi drugi kakor ubogi stariši. Tudi če je bolan, morajo ga le oni oskrbeti. Kadar je pa najboljši za delo, tedaj imajo drugi pravico ž njim. Oh, kam še pridemo!“

Janez ni poslušal jokajoče matere, temveč je hitel to novico povedat Golobovim. Na vrtu pri delu je našel mater in Anico.

Že sproti, ko sta ga naglo gredočega ugedali, sta se nekoliko ustrašili. „Kaj je novega, Janez?“

„Novega, pa nič dobrega zame! Ločiti se bomo morali, in sicer kmalu! Jutri opoldne moram biti že v Celju pri vojakih.“

Obe obstaneta kakor okameneli.

„Ni mogoče, ti se šališ“, začudita se obe.

„Rad bi se šalil, a sedaj se ne morem. Tu imam listek, ki sem ga ravnokar dobil. Ob sedmih jutri moram že gotovo od doma, da ne zamudim vlaka, ki vozi dopoldne v Celje. Bom se pa še takrat gredé oglasil, za — slovo. Danes moram še nekaj stvari urediti, ki jih vzamem s seboj.“ Rekši naglo zopet odide.

Ženski sta ostali osupli, Anico je silil tudi jok.

Drugo jutro je bilo še bolj žalostno, ko je prišel Janez z očetom po slovo. Anica si je zakrivala z robcem obraz, tudi mati si je brisala oči. Le oče Golob se je držal bolj moško.

„Kaj se bodete toliko! Saj nič ne pomaga, če bi tudi vse ženske jokale, tu sta pa le dve! Moralo je neki tako priti, a Bog bo dal, da premine. Par let ni cela večnost, samo da smo vsi zdravi. Ako bodo mirni časi, pride Janez gotovo kmalu domov. Na to upanje ga hočemo piti še jedno kupico. Mati, prinesi ga nam bokal onega iz malega soda!“

Med tem je Anica s solznimi očmi pripnjala Janezu šopek za klobuk.

„Pa ne boš tako“, podraži jo Janez, „kakor pravi pesem:

S plavo žido ti ga bom povila,
z solzami ofrišala.“

„Lej ga, kako si poreden! Sam imaš solze v očeh, pa še burke uganjaš!“

Cez kake pol ure so šli po Golobovem brdu navzdol štirje, zraven Janeza še oče in Golob in tudi — Anica. Ni se mogla ločiti,

da bi se naglo poslovila. Ko so si na razpotju podali roke in živahno objeli, ni mogla izpregovoriti besede. Ihté je šla domov, zakaj srce ji je krvavelo.

„Pa nam kaj piši, kako ti bo!“ reče oče Logar ob slovesu.

„Pa vi meni tudi, pa molite zame! Oh, da bi kmalu minulo teh par let! Z Bogom!“

Janez je mahal naglo po cesti naprej.

„Jaz pa ti pravim“, reče Golob nazaj se vračaje z Logarjem, „da pri vsem tem je precej masla Trpotčevega. Župana je naščul, ta je pa brzo poročal, da je Janez ozdravel; tako je bilo.“

„Jaz pa le ne vem, kaj ima neki ta Trpotec pri nas“, jezil se je Logar. „Saj nismo temu skopuhu nič dolžni. Tudi smo tako daleč narazen, da mu nismo na poti. Če smo že res tako sitni, vedeli bi povedati bližnji sosedi. Ali ni res?“

„Seveda je tako, a tukaj je najbrž drug vzrok. Trpotec in sin sta mislila, da dam sinu Anico za ženo, tako so neki snovali. A ker to ne gre, je sedaj taka jeza. Starega morda tudi grabi, da bo Luka zaradi Janeza obsojen, da bo moral precej plačati. On morda misli, če bo Janez pri vojakih daleč kje, ne bo mogel biti za pričo, in tako se bi Luka še izrezal. Drugi, kakor veš, pa smo se že itak pri naši sodnji kot priče izpovedali, le Janez ne, ker je bil še bolan.“

„Glej ga, tako je!“ dostavi Logar.

Minulo je tako nekaj tednov. Naši sosedge so šolarje vedno pošiljali na pošto, pričakovaje pisma od Janeza. Šele čez mesec dnij prinesejo otroci drobno pisemce za Logarja. Četudi je bilo že zvečer, je nesel vendar sam pismo h Golobu, da je Anica prebere. Starih nobeden ni znal brati, drugim pa Logar ni zaupal, ako bi bila morda v pismu kaka tajnost. Golobovi so bili v kuhinji; on je sedel ob zapečku in tlačil tobak v pipo, mati in Anica pa sta kuhali večerjo.

„Dober večer! Nocoj nam mora Anica čitati to-le!“ Rekši ji oddá pismo.

„Bog daj! Kaj pa je novega? Morda kaj od Janeza? Čakaj, da luč prižgem; pojdemo v hišo!“

Golob utrne staro trsko, da se je boljše razgorela. Nato stopijo v malo sobico in ondi Anica začne čitati:

Preljuba oče in mati!

Najprej Vas prav lepo pozdravljam in naznanjam, da sem hvala Bogu zdrav in da mi ne gre prehudo. Vaje so sicer težke, a meni gre uk dobro v glavo; pri nekaterih je to pač drugače. Še nekaj tednov in potem bodo vaje končane, in tedaj — upam — bo še boljše. Ne skrbite torej zame preveč in ne žalujte!

Pa da ne pozabim! Včeraj sem bil poklican k sodišču zaradi Luka. Ta je stal ves blede pred sodnikom, da sem ga komaj spoznal. Ko so prebrali zapisnik izpovedij prič, poslan semkaj od našega sodišča, so preiskali in zaslišali tudi mene. Naposled so razsodili tako-le: „Luka je obsojen na dve leti težke ječe in meni mora plačati za bolečine 300 goldinarjev. Ker sedaj še nima svojega

imetja, dobodem od sodišča odlok, da ga lahko za ta znesek primem, kadar bo imel kaj. — Ko ta odlok dobim, pošljem ga domov, da ga varno shranite in pokažete, če treba — Trpotcu, ako bi hotel on Goloba kaj tirjati. Roka roko umiva, naj torej tudi on rajši molči. Le povejte to Golobovim!

Prav srčno pozdravljam Vas, oče, mati, pa soseda Goloba in mater in še najbolj Anico in vse svoje prijatelje

Vaš iz srca udani

Janes.

„Lej ga, lej“, začne Golob vesel, „kako je vse prišlo! Jaz sem o tem dolgu že davno sklenil, ko prodam prve voliče, da ga poplačam. Ker je pa sedaj tako, naj tudi tako ostane! Ko pride Janez domov, mu pa dam namestu denarja rajši posestvo in — Anico povrh! Ali ti je tako prav, Anica?“

Anica ni nič odgovorila, ampak kar zbežala iz sobe. (Dalje.)

Dekadentski biseri.

Ridentem dicere verum quid vetat?

(*Hor. Sat. I. 1, 24*)

7.

Ej oblački, oblački,
grdi vi spački! . . .
— Kaj se po nebu pregánjate,
groma ropot oznánjate,
zdaj, ko baš ona spi! — — —

Ona dražestno spi — — —
Vetrec najivni jo boža,
čuva duhteča jo roža,
kos ji prepeva v goščavi,
muren prilaga mu v travi . . .
— — — — — — — — —
ona prelestno spi — — —

Ah in kak lepa je, lepa
v blaženem snu,
ko ji očesci zaklepa
škratec poredni mirú! . . .
Tiho, le tiho oblački,
ne je dramíti, nè —
Kadar se sámi zljubi,
ôčke naj zopet odprè . . .
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Glejte, kakó to spi!
Hahaha — tam za kozolcem
— — máčica mlada spí...
— — — — — — — — —

M. O.

10.

Vse se vrti,
v moji glavi se vse vrti,
kot da razbil se je v nji komet
doli hrumeč na ta grešni svet . . .

Konec sveta!
V moji glavi je konec sveta . . .
Hú, dekadent! — — — Zvezda je zdrknila,
pamet je tvoja — — — mrknila . . .

Epilog.

Muza, oh muza,
lepa ti, drážestna stvar,
biserni venček ta, prosim,
sprejmi od mene v dar!
Ž njim pa poleti ob zôri
tjèkaj k skalnati gôri — —
Tamkaj izvira studenček,
vanj mi pomoči ta venček,

pa bo vodica njegova
moč zadobila tešilno,
moč zadobila zdravilno
zoper božjast in protin,
zoper vse, kar je na svetu
zlih bolečin — — —

M. O.

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal Fr. Vrhovski.)

(Dalje.)

XI.

Ta pijanščina, ta nemarščina,
ta človeka zapeljá;
ta je mene zapeljala,
da sem se čist' skvaril sam.

Národna.

Minulo je od tega par let. V Strugi se ni zgodilo nič važnega, kar bi nas zanimalo, razven da je neko noč nagloma umrl stari Trpotec. Mož je že dolgo hiral vsled starosti in pa iz jeze zaradi sina Luka. Ta se je bil pred nekaj tedni vrnil iz zapora, pa takoj nadaljeval svoje poprejšnje življenje in zapravljanje. Ko ga je stari svaril, grozil mu je Luka celo s tepežem.

Neki večer, ko je Luka zopet pozno prikolovratil domov ves pijan, bilo je starcu nad vse preveč.

„Če misliš tako živeti, tedaj nisi več moj sin in tudi nimaš prostora več v tej hiši!“ Rekši zaklene vrata pred njim.

Luka je klel očeta in vse, kar mu je prišlo na um, pa se je napotil nazaj v kočó škilave Barbe, katera je imela žganjarijo v

umazani koči tam za potokom. Ondi je navadno popival, ondi se je tudi sedaj nastanil. Ljudje so marsikaj govorili o njiju, pa menda vse ni bilo res.

Drugje Luka ni mogel lahko popivati, ker na upanje ni več dobil, denarja pa ni imel. Le Barba mu je še nosila žganje, on pa ji je obetal, da jo vzame za ženo, ko bo Trpotec.

„Ali mi je menda treba trdo delati? Moj oče ima debele vreče denarja: čigavo pa bo vse, kadar ga stisne smrt, ako ne moje? Na ta račun ga, Barba, le prinesi še jedno merico!“

Ko je čul o nagli smrti očetovi, je bil vesel.

„Hé, Barbika, danes ga pa le nosi, dokler ti duša dá gibati se! Sedaj vsaj veš, na čigav račun gre: na Trpotčev!“ Ob teh besedah se ponosno udari na prsi.

„Pa boš nama še kmalu morala delati gostijo, saj veš, da mladi Trpotec ne more dolgo biti brez — žene! Kako bodeva takrat skakala! Ti boš pela ono:

Se jankico prodala bom,
za sladko vince dala bom;
ne grem domú, ne grem domú,
je vince presladkú!

Pa ga bova dobila tudi nekaj domov, vinca namreč, ne samo tega smrdljivega žganja. Mladi Trpotec bo sedaj pil, kar bo hotel.“

Nekaj časa je še tako žlobudral, potem je zadremal na klopi. To je bilo za sedaj še najbolje.

Barba mu je zaslonila klop s stoli, da ne bi padel v spanju na tla, in je šla po opravkih. Bila je nekako dobre volje, ker je upala, da sedaj bo skoro gospodinja na Trpotčevem.

Po smrti Trpotca so našli tudi njegovo oporoko, v kateri je sina Luka, dokler bo živel tako razuzdano, odstavil od dedščine. Posestvo in vse imetje naj se dene pod varišstvo, katero naj strogo nadzira sodišče. Seveda velja vse to z odbitimi troški, med katere je tudi spadal odlok Janezov. Tega so okroglo obračunali z dolgom, ki ga je imel Golob pri njem. To se je godilo nekaj tednov po smrti Trpotčevi v bližnjem trgu pri sodišču.

Ta dan se je Luka napravil nekaj bolje in, kakor po navadi, ponosno korakal v trg. Mislil je, ne vedoč za oporoko, da danes dobode posestvo in vso imovino, katera je bila doslej pred njim še vsa zaprta.

Kako pa je ostrmel, ko je zaslišal oporoko! Ni mu dalo več mirú v sobani, kjer se je obravnavalo, temveč urnih nog jo je pobrisal v svoj navadni dom, v Barbino kočo.

„Barba, oj, toči, le toči najbolj vročega! Saj vidiš, kako sem potreben!“

Ta ga radovedna popraša, kako je izteklo pri sodišču, ali je že dobil posestvo očetovo. A Luka se je izgovarjal, da je utrujen, da bo že pozneje povedal, med tem pa je pil čez mero, dokler ni zaspal za mizo.

Ko je Barba drugi dan zvedela od ljudij o uspehu obravnave, hudovala se je in rotila. Luka je bil namreč že precej zadolžen pri njej. Pa Luka jo je znal tolažiti, češ, ko se poboljša, bo njegovo vse.

„Tako se glasi v oporoki. Le nekaj tednov moram biti pri delu in priden, pa dobodem v roke vse. Veš kaj, delati grem v kamenolom, kjer bodo vsi lahko o tem pričali, domov pa bom hodil sem. Vsaj zvečer ga že smem zvrniti kak kozarec, za to nihče ne bo vedel. Tako jih bova nasukala!“

Barba mu je verjela, in Luka se je res uslužbil za delavca v bližnjem kamenolomu. Tam mu je šla trda, ker ni bil vajen dela. Delavci so se mu posmehovali, ko si je čestokrat ogledoval in štel žulje na rokah. Zraven pa so ga še pikali in zbadali.

„Tebi bi ne bilo treba tukaj mučiti se, samo da bi bil prej znal pamet rabiti! Ne bilo bi treba ti sedaj drugega kakor delo ukazovati drugim“, je rekel jeden izmed delavcev.

„Pa zakaj je povsodi rogovilil“, pristavil je drugi. „Saj ni bilo tepeža brez njega!“

„Prav mu je, naj izkusi, kaj je delo!“ pritrudi tretji.

Ta čas za Luko ni bil prijeten. Vsak večer se je ves potrt vračal domov v Barbino kočo, kjer si je z žganjem lajšal svojo nadlogo.

Med tem je pa od sodišča postavljeni varih hodil po njivah in travnikih Trpotčevih in ukazoval pri delu.

XII.

Al' nij me, nij ohladil čas!
Ko ugledam te, predrag obraz,
oko svetló — vže spet je tu
mi čas plamtenja brez mirú.

Iv. Zuřan.

Približala se je jesen. Pri Logarju in Golobu je bilo dela veliko, delavcev pa premalo. V jeseni je ta križ povsod na kmetih. Čimdalje bolj kratek dan, pa dolga noč, to vse pa ima svojo moč. Tako je modroval Logar ter priganjal k delu pozno zvečer in v jutru zopet kmalu klical na noge. Vedno se je spominjal, kako težko pogreša Janeza.

Neki večer so pri Logarju pozno v noč lupinkovali koruzo in zraven marsikaj ugrabili. Bila jih je precejšna družba okoli ve-

likega kupa štorževja, nasutega sredi sobe. Pomagat so prišli namreč tudi Golobovi, na kar so imeli ti navado jim vrniti. Borova trska tam ob oglu ognjišča je slabo razsvetljevala zakajeno sobo ‚dimnico‘, četudi je imel pastir nalogo, vedno jo obračati in utrinjati.

„E, naj še našo koruzo par dnij dalje obirajo šoje!“ je govoril blizu srede kupa sedeči Golob. „Bomo pa to preje slekli. Da bi le naša še takšna bila, potem se je bo že nekaj naluščilo, da bodo vsaj žganci doma.“

„Ne vem“, omeni Logar, „zakaj se mi zdé žganci od domače koruze veliko okusnejši, nego od one, ki jo moramo kupiti. Nekoliko manj je dozorela, a moka je mnogo slajša. Meni se že tako zdi.“

„Meni tudi“, pritrđi Logarica tam ob ognjišču, „pa koliko jih lože zabelim! Skoro polovico manj zabele vzamem, kakor če imam kupljeno moko, pa so okusni in mastni, da je kaj. Tudi močnik, če mu le nekaj mleka prilijem, je okusen, da ga lahko vsakdo jé. Domači pridelek je pač največ vreden.“

„Res je, res“, pritrđi Golob, „Bog daj, da bi ga bilo dosti za celo leto!“

„Sedaj pa ti, Šimen“, dregne Golob kočarja, „povej nam kakšno povest, da ne bomo dremali!“

Ta se pripravi, vzame mehur iz žepa in natlači tobak v pipo. „Prej se mora kaditi pod nosom, potem šele se more — lagati.“

Med tem se dekleta malo podrezajo in nakrat se zasliši lepa pesem. Možu se je povedka med tem izgubila, tudi je vse rado poslušalo ubrano petje, v katerem se je odlikoval čisti in močni glas Aničin. Še Šimen jo je pohvalil.

Ravno je bila dobro končana jedna katica, kar nekdo močno potrka na vrata in v sobo stopi — Janez. Prav takšen je bil, kakršen se je bil ločil pred poltretjim letom, samo brke so se mu nekoliko poznale, pa obraz se mu je nekako odebelil.

„Dober večer vam Bog daj! Pa toliko vas je in tako dobre volje! Ali me še kaj poznate?“

Vsi skočijo po koncu in mu po vrsti podadó roke. Ko pride do Anice, se nekoliko pomudi.

„Primojdunaj, ali se midva nič ne bova?“ oglasi se zraven stoječi Golob. „Saj se nisva nič tepla in v jezi menda tudi nisva.“

„Bog varuj“, odgovori Janez, „sicer bi pa naju spravila ta-le Anica. Lej, pa si med tem nekako vzrastla, menda hrane so ti le dajali. In pa vi, oče, ste še vedno jednaki.“

„Primojdunaj“, postavi se Golob, „jaz sem še mlad.“

Med tem pride Janez tudi do svojega očeta. Ta mu nasproti pomolí roko, rekoč:

„Kakor da bi bil iz neba padel, tako naglo si prišel! Kako pa, da nisi nič pisal? Pa res, da te nismo pričakovali tako na naglem.“

Med tem začne mati s solzami v očeh:

„Oh, pa si le prišel! In tako debel si videti! Menda prehudo te niso mučili? Jaz sem vedno molila zate. Sedaj ostaneš doma za vselej, kaj ne?“

To vse je bilo stari Logarici nakrat na jeziku. Zgubančeno lice se ji je nabralo v dobrovoljne poteze, ko je vsa vesela opazovala sina.

„Ti si pa gotovo lačen? Glej ga, jaz ti pa kmalu napravim kaj toplega: samo malo solate in pa nekaj cvrtja, kar si ti včasih jedel najrajši.“

„Pa res, tista mi še sedaj najbolj diši, ker mi je vroče od hoje. Vi, mati, že veste, kaj mi ugaja“, rekši pogleda hvaležno dobro svojo mamico.

Kmalu je nekaj zacvrčalo na ognjišču, med tem pa je bila med našimi sosedi govorica, da je bila beseda besedi napoti. Še pri večerji niso dali miru Janezu, vprašanji in odgovorov ni bilo ne konca ne kraja.

To noč so pri Logarju malo spali, pa to ni bilo brez sadú, ker okožuhali so vso koruzo, kar so menili da bo treba delati vsaj tri večere.

Od sedaj je šlo Logarjevim pri delu vse na boljše. Janez se je podvizal, da je zostalo delo dovršil, potem pa, da se je delalo vse sproti, naglo in urno. Saj so ga pa

že tudi težko pričakovale očrnele kope in še marsikaj drugega.

Še bolj se je mudilo ajdi. Šele v novo naložene kope je neko noč močna burja vse raznesla. V jutru zgodaj je šel Janez pogledat h kopam, a našel je skoro same prazne droge, nekaj se je pa tudi teh izdrlo in ležalo med snopjem na tleh. Drugo snopje je veter raznesel celo tje v bližnji gozd.

„Kaj bi sedaj storil?“ premišljeval je Janez. „Nič drugega ne kaže, kakor snopje zopet zbrati in na novo zložiti tam za gozdom. Naj pa jedenkrat žene Urša živino na pašo, pastir in dekla pa mi bodeta pomagala.“ To je nasvetoval očetu, kateremu je bilo tudi prav tako.

Vsi trije so par ur brzo delali, in kope so stale v novič tam v zavetju.

Jednako se je godilo tudi pri Golobu.

„Presneta reč!“ je godrnjal starec v jutru, ogledovaje svoje kope. „Trebalo bi, da bi bili vsaj trije, da jih dopoldne spravimo vkup, tako sem pa malone sam in za delo že ves trd.“

Ko je Janez videl to nezgodo pri sosedu, se je še bolj podvizal in priganjal k delu. Med tem je burja močno tulila in z meglene planine je začel vmes padati droben dež.

Golob je kar godrnjal, noseč snopje pod kope: „Ej, kako nas priganja! Ko mine ta vihra, bo nekaj dežja, navrh pa še morda sneg. Jaz ga že pomnim ob tem času. Predno pa vse to mine, pa je ajda že vsa v cimah. Ti nezgoda, ti!“

Med tem prihitel na pomoč Logarjevi, in predno je bil mrak, je bila ajda že zopet zložena.

„Pač mlade roke! Sedaj bomo pa nekoliko pili, smo si zaslužili. Gremo gori v hišo!“ Tako je povabil Golob in gledaje po tleh, rekel:

„Veliko je res odpalo zrnja, pa temu ni bilo pomagati. Dobro, da nam ni burja koče prevrgla. Da smo še vsaj to okovarili!“

Ko se je potem Janez poslavljaj, rekel mu je Golob: „Še bolj bi te hvalil za pomoč, a kaj bi, saj si le svoje spravljal!“ Rekoč odide v hišo smeje se.

Janez jo pa ubere urnih nog domov, ker dež je začel pritiskati čimdalje huje.

XIII.

Pa smo se pomenili,
in smo se prigliali.

Národna.

Za mogočno jesensko burjo je polagoma prišla zima, ki je bila še bolj nadležna. Palo je namreč snega nad meter debelo; veter ga je pogosto nosil v jarke in delal zamete, da ni bilo mogoče z živino nikamor. Še k studencu, če je bil količkaj oddaljen, se je težko prišlo, vsako jutro je bilo treba gaziti in drsati. Vrh tega tudi mraz ni prizanašal. Posebno, kjer je zmanjkalo drv in stelje, tam je bil križ, ker oboje mora biti pri hiši kakor vsakdanji kruh.

V cerkev se je težko hodilo, zlasti ker je ob brdih naših sosedov veter vedno delal zamete. O tem so postarne ženske tožile, zlasti Logarjeva Urša. Ta že par mesecev ni mogla doli k „fari“. Toliko bolj pa je doma molila in večkrat tudi godrnjala po svoji navadi.

„Stara sem že, stara, a take zime še ne pomnim. Pa saj vem, kaj je temu krivo! Mladi svet je ves razuzdan, zato nas pa Bog tepe. To pa ni prav, da poleg mladih tudi stari trpimo. Smo pač uboge reve.“

Tako je najrajša godla, kadar je videla kaj mladine v nedeljo popoldne pri igri. K Logarju so namreč od bližnjih sosedov fantje radi hodili, ker so bili ljudje jako prijazni in gostoljubni.

„K igri jih vleče, a v cerkev pa ne k nauku! O ti nehvaležni in popačeni svet!“

„Če nam boš ti spredaj gazila, pa pojdemo za tabo“, tako se ji odrežejo. „Tiste velike copate obesi na noge, pa bomo imeli tako lepo gaz, da bi lahko piščeta gnali.“

„Samo če bi jih sedaj imeli!“ smeje se drugi.

Urša videl, da nič ne opravi z godrnjanjem, se stisne za peč, da nalupi krompirja za večerjo. Imela je starka dober namen, a mladež se njej ni dala učiti.

Potem so minuli prazniki in bližala se je svečnica. Solnce je začelo višje vshajati in dobilo nekaj moči do snega, nekaj pa je pomagal rahli jug, da se ga je precej raztopilo. Mesto o vremenu so ljudje sedaj govorili o ženitbah, ker se je bližal pust.

Neko nedeljo sta šla Logar in Golob skupaj domov. V klanecu proti Golobovim njivam je jelo Logarja dušiti, da je zaostajal.

„Presneto, da ne vem, kaj“, pravi, „ali sem že tako star, ali kaj drugega: breg in klanec, ta dva me več ne marata! Sape imam prav kakor star kovaški meh, pa ta mi je le nadležna, da me hoče zadušiti.“

„Drugače bi jaz še“, začne Golob, „v prsih nič ne čutim, a noge imam trde, da se moram večkrat lečiti. Še včeraj sem dobil zdravila od one konjederke za Dravo. Včasih jo baba še ugane.“

„Kaj pa je drugega“, potoži Logar: „starost naju tlači, smrt pa kliče. Nekaj so nama pa tudi ti-le klaneci krivi, saj sva jih že marsikdaj premerila.“

„In pa bremena sva vzdigovala! Tega me noge najbolj spominjajo.“

„Taka je, taka z nama. Bog pomagaj!“

„Pa kaj bi tako! Ali nimava mladih ram, na katera se bi vse to naložilo? Res grdo je, tako pravijo, da morajo ženske snubiti, pa pri nas se kaže, da moram mesto hčere — jaz. Vendar ker smo tako domači, govorim odkrito, kakor mislim, da ne bo napak. Oženi še ta predpust sina in boš še kako skrb z rame spravil. Jaz mu dam hčer in si izgovorim le primeren kot, vse drugo bo njuno, ker so mi drugi otroci že pokopani. Ali bi ne bilo prav tako?“

„Seveda meni je prav, samo začeti nisem mogel. Janeza pa je tudi bilo sram. Ko sva

se nekoč o tem menila, dejal je, da se boji zato, ker bi si naju kateri mislil, da ga hoče spraviti od gospodarstva.“

„Prav narobe je pri meni! Zraven njega se šele veselim kota in miru, kar mi utegne kakšno leto življenje podaljšati. Ona tudi tako pravi.“

„Veš kaj, sosed“, dé na razpotju Logar, „pa kar danes vi k nam pridite tako v vas! Mislim, da potem vse doženemo. Tudi jaz bom ob jednom izročil posestvo, ker poznam mlada dva, da se ne bom jezil zraven njiju.“ Moža sta se ločila in nesla to misel domov k svojim.

Zvečer potem so pa pri Logarju nekaj cvrli in pekli, da je domačinom hotelo kar „nosove pobiti“. Med tem so pozno v noč živahno kramljali v mali sobi, vendar tako, da se skozi zaprta vrata ni mnogo slišalo. Bili so zraven domačih še Golob, mati in — Anica. Ta je bila rdeča kakor kuhan rak in robec je imela večinoma čez oči.

Domenili so se, da stara Logar in Golob izročita posestvi mladima, Janezu in Anici, katera se še ta predpust poročita. Stara sta si po svoje izgovorila preužitek, kar je bilo vse tudi mladima prav.

„Prihodnji teden jedenkrat pa stopimo k sodišču in potem takoj h gospodu župniku, ker brez njih še poroke lahko ne napravimo“, tako je govoril ob slovesu Golob.

„In na pustni ponedeljek bodi poroka“, dostavi Logar.

Zgodilo se je tako. V drugem tednu je zavrelo že po vsi Strugi, da se Janez in Anica vzameta in o pustu da bo gostovanje.

(Konec.)

Roža in trn.

(Slika iz naroda. — Spisal *Fr. Vrhovski.*)

(Konec.)

XIV.

Pred Bogom ona z ljubim zdaj
že desno v desno deva;
prisega sveta: vekomaj
že prsa ji razgreva.

Solnce je prijetno ogrevalo in tajalo še precej debeli sneg na pustni pondeljek, ko so se vračali svatje iz cerkve h Korenu. Naša Janez in Anica sta bila namreč ravnokar poročena. Ponosno je stopal Janez sredi zbrane družbe in pazil okoli sebe, da bi se kdo povabljenih ne odtegnil. Anica pa se je nekako skrivala za mater in za družico. Vsa družba se je polagoma zbrala pri Korenu, kjer se je čez par ur razvila prav živahna zabava. K temu je tudi pripomogla godba dveh godcev: jeden je imel gosli in drugi harmoniko. To je bil oskrbel Golob, ki je bil danes najbolj židane volje. Prvi je začel skakati po hiši, in ko so se temu smejali drugi, poiskal je mater Logarico.

Ta še menda svoj živi dan ni plesala, zato se ji tudi ta dan ni ljubilo. A Golob ni odjenjal:

„Ti, moja ljuba sosedka, sedaj šele poskočiva, primojdunaj! Smrt bo naju videla, kako pleševa, in poreče: ‚Hoj, ta dva še nista zrela zame, ker še tako skačeta!‘ Pa bo nama še kako leto odložila, primojdunaj!“

„Naj naprosim katero drugo namesto sebe“, odvrne Logarica in namigne družici. Ta je bila pri volji, in kmalu se je zasukal stari Golob tako gibčno ž njo po podu, kakor kak mlad fant. Drugi so se mu čudili, da ima še tako urne noge, on je pa odvrnil:

„Primojdunaj, nisem bil Golob celih trideset let zastonj, da bi se ne bil navadil letati.“

Nato začno tudi drugi rajati, da se je kar kadilo po sobi. Ko utihnejo, izpregovori zopet Golob:

Hopsasa, hopsasa, pustna nedelja:
lan' sem bil krapov sit, letos pa — zelja.

Po kratkem prestanku začne zopet priganjati:

Le ga še, le ga še za jedne podplate,
saj ima Golob še 'ne vole kosmate!

Tako je kmalu minulo v družbi celo popoldne, da se je nagloma zmračilo. Nekateri so začeli skrbeti, kako bo doma.

„E kaj še to“, je prigovarjal Golob, „saj nimate mladih doma! Če pa so, bodo že počakali. Saj je počakal še tisti, ki je s češnje padel. Še jaz bom priskakal gori na brdo, ki nesem s seboj vseh šest križev. Hajdi, godca, vrežita še jedno, tisto:

Lan sem ji kupil en mecelj pšenice,
letos me truca za nove plenice.“

„Bedak ti stari, danes si pa čisto ob pamet!“ grajala ga je žena, on pa je le še nadaljeval:

Lan' sem ji kupil krenček kostanja,
letos me ženka že h delu priganja.

„Prav dela!“ pritrdijo ženske. „Pa ne menda k takemu, kakor je imate nocoj, ko tako skačete.“

„Veste kaj, nocoj mora stari Golob še zadnje pero iztresti, primojdunaj!“

Tako je minula ura za uro, da niso vedeli, kdaj. Stari Koren je pridno zahajal v klet z velikim vrčem, vesel, da so ga mu tako hitro sušili. Napravil je že precej zarez na vratih v klet, kjer si je po svoje zaznamoval njih število.

Vsakikrat se je med goste prismejal, kar nakrat pa, blizu polnoči, prihiti ves prestrašen:

„Ljudje božji, nekaj hudega je! Tam za ‚strmim klancem‘ nekje gori! Velika zarja se vidi, ne bo nič dobrega.“

Kakor bi bila strela udarila med svate, tako se je vse prestrašilo. Nakrat je bilo vse med

vrti, da je bila gneča. Ko prihité pod nebo, opazijo veliko rdečo zarjo, ki je bliskala in vsplamtevala, da se je skoraj videl plamen. Videti je bilo to prav na strani, kjer je bil dom Logarjev.

„Ti sveta Mati Božja!“ zavpijejo ženske, moški pa kar hitro na noge in pohité gori v klanec, branit nesreče. Ves prestrašen skoči tudi Janez po Anico, kar ga Anica nekoliko zamudi:

„Janez, malo še počakaj! Odvzemi mi venec z glave, da bom mogla nositi vodo. Saj bo hitro, — ti Bog nam pomagaj!“

Par trenutkov se Janez pomudi, da odveže trak pri vencu, nato pa odhiti, kolikor je mogel, za drugimi.

Na hrib dospevši, opazijo naglo, da je v ognju lesena kočica doma, v kateri so imeli Logarjevi shranjeno praprot. Plamen se je vspenjal močno; bilo se je bati, da ne doseže bližnjega skednja.

„Sreča, da vleče nasprotni veter nekoliko, pa da je še sneg na strehi“, mislil si je Janez.

„Ali skozi deske je pač lahko mogoče, da se slama vname. Da bi bilo na mestu le par pridnih rok, ki bi sneg metale na opaž, med tem bi praprot večinoma zgorela! Kaj dela le Šimon, ki je doma ostal?“

Tako si je mislil v naglici pa hitel z drugimi po rdečkasto razsvetljeni gori. Pot se je vila na okoli ob rebri mimo stare kočice, ki je bila last Toneja, postarnega kolarja.

Zraven je tudi stanoval Jurij Grebenčev, ki mu je bil zet. Od kočice naprej nekoliko nad studencem je bila pot ravna, dokler ni pri „starem jesenu“ prišla iz redkega gozda na plano. Nocoj je bila pot še v gozdu razsvetljena, ker odtod ni bilo več daleč do Logarja.

Naši znanci so trumoma prihiteli do „starega jesena“, kjer se ob nekaj spotakne Janez. Ožrši se natančneje, opazi, da je človeško truplo, še mehko. Skloni se, bilo je še gorko, le dihanje je bilo slabo. Žila je še utripala.

Janez je hitel naprej, drugih nekaj pa se je pomudilo pri ponesrečencu, katerega so

spoznali za — Grebenčevega Jurija. Med tem je požar pojenjeval, zato so nekateri sklenili tega siromaka zanesti domov. Jeden je skočil po sani h kočici, nanje so vrgli nekaj vej in tako so ga peljali domov.

* * *

Jurijeva žena je to noč ves čas bedela zraven bolnega otroka. Ta je prva opazila

ogenj pri Logarju in vzbudila moža. Mož je prvi hitel, da bi branil.

A nesrečnež ni došel do Logarja, ker pri „starem jesenu“, se je nekaj zamajalo, tresk na glavo, in — Juri se ni spominjal več, kaj se je še godilo.

Uboga žena se je silno prestrašila, ko so pri vratih tuji glasovi zaklicali, naj odpre. Še bolj pa jo je pretreslo, ko je videla, da

so ji moža prinesli — nezavestnega! Dosti dela je bilo, predno so z drgnjenjem in z zdravili moža zopet obudili k zavesti.

O nesreči ni vedel skoro nič, pač pa je tožil o bolečinah v glavi, na kar so nemudoma poklicali po zdravnika.

Ta je došel proti jutru in bolnika kmalu preiskal. Spoznal je, da je Juriju lobanja — počena. „To izvira od močnega udarca“ je

Slikal Gabrijel Max.

Priprošnja.

Fot. in zal. 1893 Fr. Hanfstaengl, Mombköv.

trdil zdravnik, „gotovo ga je kdo napadel in s kolom po glavi udaril.“

Kmalu sta došla na mesto tudi dva orožnika, nekoliko popraševala, pa — hitro se odpravila. Hitela sta naravnost doli h — Barbini koči.

Ondi je bila videti še luč, četudi je že nekoliko svitalo. „To je še bolj sumljivo“, opomni starejši orožnik. „Dajva nekoliko opazovati, kdo je v tej luknji.“

Skozi raztrgano plahto na oknu sta opazila pri stari mizi slonečega Luka, ki je imel prazno čašo pred seboj. Tam v drugem kotu je slonela na posteljnem zglavju Barba in dremala. Drugega ni bilo videti nikogar.

„He, Barba, ti duša stara!“ klical je Luka že ves omamljen. „Daj, natoči še jedenkrat, saj nocoj sem si zaslužil!“

„Oh ti sitnoba sitna,“ zagodrnja Barba, „zakaj nimaš mirú celo noč?“

Te besede so se slišale skozi dvojno okno, dalje orožnika nista več poslušala. Starejši, ki je bil izkušen v takem poslu, je vprašal mlajšega:

„Ali se spominjaš, da ima ta-le kočica dvojna vrata na zunaj? Imel sem nekoč tukaj posla, zato sem nekako opazil. Idi ti na gornjo stran, da zastražiš pot, jaz bom pa od spodaj začel. Ta tič nama sedaj ne sme uiti!“

Orožnik potrka na spodnji strani, na kar v sobi nekaj zahrešči in skozi kuhinjo hité buti ob vrata na gornji strani. A tudi tukaj ga je čakal nastavljen bajonet, na kar se je Luka udal. Mislil je uiti, a ni se mu posrečilo.

Zopet sta mu svetila dva bajoneta, in zopet v — ječo.

XV.

Kakršno delo, takšno plačilo.

Nič ni tako skrito, da bi ne bilo očitno.

Narodna pregovora.

Nekaj mesecev pozneje je bilo v Celju v prostorni dvorani porotne sodnije obilo radovednega ljudstva. Radovednost poslušavcev

je privabila obravnava zoper Luka. Zatožen je bil hudodelstva požiganja in poboja, o čemer se je pripovedovala že cela povest med ljudmi.

Na prednji strani dvorane je stala na nekoliko vzvišenem podu podolgasta, zeleno prevlečena miza, na kateri je v sredi bilo med dvema svečama rázpelo. Zadaž za to mizo so sedeli predsednik in dva sodna svetovalca. Na levo je imel majhno mizo tožnik — državni pravdnik, tik njega pa je sedel zagovornik. Na desni strani so sedeli porotniki. Vse to je Luka videl v naglici, ko ga je v dvorano prignal strežaj in ga postavil pred predsednika. Zadaž za njim v klopeh pa je nekaj šumelo, iz česar je sklepal, da je veliko ljudij v dvorani. Luka ni mogel pogledati nikomur v obraz, s povešeno glavo je stal, kakor bi se ničesar ne zavedal. Upalo obličje njegovo pa je kazalo sled strastij in jeze.

Ko se je prečitala zatožba, je vprašal sodnik Luka, ali je kriv tega, česar ga toži obtožba.

Luka je odločno zanikal.

Sodnik dá po vrsti poklicati priče, med njimi tudi Janeza in naposled še bolehnega Jurija.

Izjave prič so se sicer strinjale, ali popolnega dokaza iz tega niso mogli sklepati. Najneugodnejše za Luka sta govorila oba orožnika, poročevaje to, kar sta videla pri Barbini koči.

Luka se je izgovarjal na Barbo, češ, ona priča, da je bil celo noč v njeni koči.

Poklicana Barba pa je govorila tako dvoumno, da si jo je državni pravdnik zapisal, rekoč, da bodeta ona še sama jedenkrat računala.

Nato je Barba vsa zmešana še bolj zmedeno odgovarjala, kar je bilo Luku le v škodo.

A ta je vedno vse tajil.

Sedaj začne sodnik bolj mehko:

„Glejte, kako ste videti slabi! In pa kako oblečeni, in še slabše obuti! Vi se menda že dolgo niste preoblekli in obutve niste prenovili?“

„Nisem imel s čim, ker nimam druge obleke. Pa tudi časa mi niso dali, ker smo od kočice šli naravnost v vas in čez nekaj ur pozneje semkaj.“

„Ali ste imeli te slabe škornje vedno na nogah, od tedaj pa doslej?“

„Imel sem jih, ker se nisem maral izzuti.“

„Pa se sedaj jedenkrat izzujete, da pokažete svoj čevlji!“

Med tem ko se je Luka izzuval, prinesel je orožnik obris stopinje, katero je našel svežo v jutru po nesreči. Bila je utisnjena v blatu kraj studenca, ki je bil niže „starega jesena“. Narisal je po stopinji iz papirja natanko mero čevlja in število žebeljev, kolikor jih je še bilo na oguljenem podplatu. Ta obris so pomerili sedaj k izzutemu čevlju, in ujemalo se je vse do pike.

Luka je bil ves osupel in zmeden, in je naglo izustil:

„Jaz nisem mislil na tega Jurija, temveč na Janeza, pa ga v naglici nisem spoznal.“

„Dragi moj“, opomni predsednik, „mislim da bi tudi tega Janeza ne smeli ubiti, kakor sploh nobenega človeka ne. Še živali ne smemo klati tebi nič, meni nič, še manj pa mučiti: kaj šele človeka. Kaj pa sta imela z Janezom, da ste ga hoteli ubiti?“

Luka ni hitro odgovoril; šele čez nekaj časa je rekel: „Zaradi ženske sva se sprla, ker mi je ljubico otel.“

„Morda vas pa ona ni marala.“

Luka je na to molčal.

Zatem se je prečital zapisnik o prejšnji kazni Lukovi, ko je zabodel Janeza. Vsa stvar je bila sedaj jasna.

Sestavili so vprašanja porotnikom, ki so šli v posebno sobo. V kratkem so se vrnili, in naznanili svoje mnenje o dejanju Lukovem.

Razsodba se je glasila, da je Luka kriv umora.

Na tej podlagi je izreklo sodišče razsodbo:

„Luka Trpotec je obsojen vsled hudodelstva požiganja in hudega telesnega poškodovanja na sedem let težke ječe, postrene vsak mesec s postom in na dan ob-

letnice hudodelstva s temnico. Vrh tega zapade iz njegovega imetja poškodovanemu Juriju Grebencu toliko, da se bo mogel preživiti, ker ni gotovo, ali bo ta kdaj zdrav po udarcu na glavi, ali ne.“

S povešeno glavo je poslušal Luka obsodbo, nato pa je moral s slugo v zapor.

XVI.

Moj up je šel po vodi,
le jadrajmo za njim!

Prešeren.

Leta so zopet potekala naglo, ker kolo časa jih je preganjalo po svoji navadi. Človek živo čuti tok časa, ker se z vsakim letom bolj stara. Zlasti postarnim ljudem zapuščajo leta svoje sledove na laseh, na licu, na zgubanem telesu. Naposled se usmili zemškega trpina zadnja prijateljica — bleda smrt.

V teku kakih šestih let se je tem potem poslovil od naših sosedov stari Logar, in ne dolgo potem je šla za njim stara Golobovka. Tudi stara Logarica je že vidno hiralala in slabela. Le Golob je še vztrajal in se v družbi včasih razvedril.

Najrajši je bil med vnuki, katerih se mu je med tem nabralo že troje. Jednega je imel v zibelki, druga dva sta pa mu skakala okoli nog in se ga oprijemala. Bil je Golob pri Logarju za nekako pestunjo, kamor se je tudi popolnoma preselil. Na Golobovem pa so imeli oskrbnika.

Janez je polagoma postal imovit kmet. Obe posestvi je združil in vse lepo oskrboval. Ker je bil hladnega in mirnega značaja, se je kmalu priljubil sosedom v celi okolici. Vrh tega se je bil pri vojakih še precej izuril v nemščini, zaradi česar so ga takoj pri prvi volitvi izvolili za župana. Nobeden izgovor ni pomagal nič.

Ali tudi ko župan se ni prevzel, temveč je občeval z vsakaterim prijazno, da ga je vse hvalilo in spoštovalo. Posebno skrben je bil za siromake in po krivici oškodovane, za katere se je potegnil, če je le bilo mogoče. Zatorej so ga, četudi je bil še mlad, navadno klicali: „oče župan.“

Bilo je nekega zimskega poldné, ko je solnce prijazno kukalo skozi okna po hišah na Pohorju. Pri Logarju je po stari „dimnici“ skakalo par otročaje, brenčalo nekaj kolovratov, med njimi pa se je v družbi ženskih z otroki igraje kratkočasil stari Golob. Mož se je bil že močno postaral, a dobra volja ga še ni zapustila.

„Dobro bi bilo še vse na svetu“, tako je začel, „ko ne bi bilo trojne sitnobe. Prvič je križ z ženskimi, ker so vedno sitne, drugič smo mi moški nadležni in tretjič še ta-le drobiž.“

Rekši stisne na kolenih malo dekletce, ostala dva pa sta skakala okoli njega. Mož je rad tako napeljal, da se je potem mogel pričkat z ženskimi.

„Ej ženske, ženske“, oporekale so mu, „me smo vedno zaničevane, a brez nas biti ne morete. Presneti moški, ko bi teh zmanjkalo na svetu, potem bi bilo veselo, da bi bilo kaj!“

Tako so se za zabavo prepirali, ko je Janez prinesel v hišo staro oralo, da je popravi. Kmalu zatem zakuri Anica na ognjišču, da se je zakadilo prav do tal.

Vsi se sklonijo k tlom in si obrišejo od dima zakajene oči. Janez pa je šel, ko je bilo oralo uravnano, v drugo sobo in začel pregledovati nekatera pisma, ki so došla zadnje dni na občino.

Med tem nekdo potrka na vrata, in v sobo stopi občinski sluga Nande.

„Dober dan, oče župan“, tako ga pozdravi.

„Bog daj! Kaj novega, Nande?“

„Neko pismo je došlo na občino, menda od glavarstva, kali.“

„Ali me boš zopet spravljal k vojakom, kakor onokrat z njive? Ti bedega, na to

pa ne bom pozabil, pa tudi ti ne boš, ker boš na to jezo jedenkrat pil. Ali ti je prav tako?“

„Ah, oče, to mi bolje dene nego deset gorkih po hrbtu!“ odvrne nedolžno sluga. Seveda mu je Anica, ki je ravno v sobo prišla, urno postregla. Župan pa je odprl pismo od oblastva.

To se je glasilo, da bo Luka čez par mesecev svojo kazen odslužil, pa da ga je sram priti domov, in zato bi šel rad v Ameriko. Torej prosi glavarstvo za potni list v inozemstvo. A glavarstvo vpraša rojstno njegovo občino, naj se izjavi, ali naj se mu potni list dá, ali ne?

Dalje prosi Luka, naj mu dá občina nekaj podpore za potovanje in se odškoduje iz ostalega mu posestva.

To vse je Janez kmalu pregledal in nato naročil slugu, naj pove pisarju, da razpiše za prihodnjo nedeljo sejo. Več mu ni hotel povedati, da bi se stvar preveč ne razglasila.

Pri občinski seji v nedeljo je Janez najprej prečital došlo pisanje. Nato vpraša odbornike za njih mnenje.

„Potni list naj se mu dá, da ga vsaj domov ne bo več. Podpore mu pa ne moremo dati, marveč naj se obrne na sodišče, ako hoče kaj dobiti iz svojega posestva, kakor pravi.“

Tako so sklenili možje jednoglasno.

„Prav je tako!“ pritrđi Janez. „Tako sem tudi jaz mislil. Občina ne more zanj plačati ničesar. Ako ima še kaj imetka, naj ga sam spravi v denar. A ker se mi jako dobro zdi, da nas ne bo več strašil, temveč v Ameriki začel morda pametneje živeti, priložil bom mu jaz iz svojega par desetakov. To naj ima od mene za spomin.“

Nikar med svet!

Srcé iz samote med svet ti želí,
ki čarno-mameče nasproti blestí:
Ne slušaj svetá, no pri meni ostani,
ljubezen do tihé samote ohrani!

Ljubezen z ljubeznijo vračal ti bom,
samoto s prijateljstvom plačal ti bom.
Nikar ne verjemi, kar svet ti obeta,
ker trnje le dal ti med listi bo cveta.

A. Zdénčan.